

AKuFF Hírmondó

Arbeitskreis ungarndeutscher Familienforscher
Magyarországi Németek Családfakutató Egyesülete
German Family Tree Researcher's Society in Hungary

XXI. évfolyam, 50. szám

2025. október 25.

TARTALOM

Belső Róbert: Ajk Imre – a magyar nevű német egy letűnt közösségből	3
Dr. Jürgen Gerlach: Két magyarországi keresztszülő a drezdai Szent Anna-templom anyakönyvében	9
Lohn Zsuzsanna: Jelenetek egy sváb asszony életének 15 évéből	16
STIFFOLLEREK MAGYARORSZÁGON 6. Pallai-Wéber Beáta-Pencz-Amrein Ilona: Magyarországi kivándorlókkal kapcsolatos bejegyzések a fuldai anyakönyvekben	19
KIEGÉSZÍTÉSEK HAJÓS CSALÁDKÖNYVÉHEZ Dr. Pencz Kornél: A hajósi Schneider család eredete	33
2025. ÉVBEN ELHUNYT TAGJAINK EMLÉKÉRE Ziegler Ágota – Koller Henrikné – Grób Gábor	43
Herczeg László tagunk – Mezőberény díszpolgára	46
Tagsági hírek / Mitgliedschaftsnachrichten	47
Képek a ceglédberceli találkozóról / Bilder des Vereinstreffens in Berzel	48

NKUL-KP-1-2025/3-000008

KÉSZÜLT MAGYARORSZÁG
KORMÁNYÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL

2025.

A 2025. évi személyi jövedelemadó-bevalláskor az AKuFF részére felajánlott 1%-okból

203.969,- forint

összeg folyt be. Az összeget az újság kiadására és könyvbeszerzésre fordítjuk

Köszönjük! (Tavaly jóval több volt!)

Az AKuFF 2025. március 28. és június 6. napi taggyűlésein megválasztotta az egyesület Elnökségét, amely 2030-ig látja el a tevékenységét.

Elnök:

dr. Pencz Kornél

Titkár:

dr. Petz Gábor

Kincstárnok:

Knollné Bakonyi Andrea

Az AKuFF Hírmondó következő száma a 2026. évi tavaszi találkozónkra jelenik meg.

Addig is várjuk az írásbeli bemutatkozásokat, kutatási eredményeket, beszámolókat, egyéb írásműveket!

Belső Róbert:

Ajk Imre – a magyar nevű német egy letúnt közösségből

A cikk első felében arra mutatnék egy példát, hogy egy többségi magyar környezetbe került német származású ember neve hogyan torzulhat, magyarosodhat, illetve vallása is hogyan változhat meg az anyakönyvi bejegyzéseken. Ezáltal nehezzé vagy olykor lehetetlenné téve a családtörténeti kutatást. A cikk második felében pedig egy rövid kitérőt szeretnék tenni egy egykori sváb településre, amelyet a kutatás során ismertem meg.

De hogy is került a látókörömbé AJK Imre? Ajándékként egy hat generációs családfát készítettem egy közeli rokonomnak és ezért dédapjának, SZABÓ Imrénék a származását kezdtem kutatni.

A rendelkezésemre álló kiindulási információk a következők voltak:

1. A dédpapa **SZABÓ Imre**, a dédmama **HURTON Erzsébet**.
2. Korábban elváltak.
3. Házasságuk alatt a Tolna vármegyei **Váralján** éltek. Ott születtek a gyermekeik.
4. A házasság helye és ideje nem volt ismert.
5. Pontos születési dátumokról és helyekről nem volt információ.
6. HURTON Erzsébet 1976-ban hunyt el. Halála előtt a szintén Tolna vármegyei **Zombán** élt.
7. Katolikusok voltak.
8. Családi szóbeszéd volt, hogy Imre házasságon kívüli gyermek.

Logikus volt a kutatást a dédmama halotti anyakönyvi bejegyzésének keresésével kezdeni, hisz ez volt az egyetlen biztos dátum és reméltem, hogy ez talán szolgáltathat valamilyen plusz információt a férjére vonatkozóan is. Mivel tudott volt, hogy HURTON Erzsébet a halála előtt **Zombán** lakott, így itt kezdtem a kutatást. A Familysearch oldalon meg is találtam a halotti bejegyzést¹. Bár nem volt indexelve, de szerencsére a nyolcvanas évekig elérhető a halotti anyakönyvek a településen. Ez a vonal azonban rögtön zsákutcának bizonyult. A személy egyszerűen csak elváltként lett bejegyezve, így korábbi házasságára vonatkozó adatok nem lettek feltüntetve.

a haláleset helye: <i>Zomba</i>	esaládi és utóneve: <i>Hurton</i> <i>Erzsébet</i>	születési helye: <i>Kölked</i> születési ideje:	házasársanak családi es utoneve:
a haláleset ideje: <i>1976</i> év <i>julius</i> hó <i>24</i> nap	neme: <i>nő</i> esaládi állapota: <i>elvált</i> foglalkozása: <i>nyugdíjas</i> lakóhelye: <i>Zomba</i> <i>Ady Endre utca 41</i>	<i>1902</i> év <i>julius</i> hó <i>3</i> nap szüleinek családi és utóneve: <i>Hurton István</i> <i>Világo Erzsébet</i>	házaságkötésének helye: házaságkötésének éve:

Hurton Erzsébet halotti anyakönyvi bejegyzése (Familysearch)

Következő lépésként megpróbáltam SZABÓ Imre halotti bejegyzését felkutatni, amit sajnos **Zombán** nem leltem. Ezután átnéztem a másik biztos település, **Váralja** anyakönyveit, azonban itt sem találtam a keresett halotti bejegyzést. A keresés itt sem járt sikerrel. Emiatt azt gondoltam, hogy akkor érdemes átnézni a gyermekek anyakönyvi bejegyzéseit. **Váralján** találtam is születési és halotti bejegyzéseket mind a polgári, mind az egyházi anyakönyvekben. **Váralja Nagymányok** filiája volt. Az anyakönyvek megerősítették, hogy mindkét szülő római katolikus.

Haladva visszafelé az időben a következő biztos pont a házassági anyakönyv volt. Mivel a gyermekek **Váralján** születtek, itt próbálkoztam először, sajnos sikertelenül. A halotti

¹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GTH5-8PD?i=281&cc=1452460&cat=672009>

És itt jött a kérdés, ki is volt **AJK Imre**? A *decsi* anyakönyvek ugyan indexelve vannak, de további bejegyzést AJK néven nem találtam, úgyhogy gondoltam nem született több gyermeke a párnak. **Udvári** evangélikus anyakönyveiben is kerestem a nevet, de semmit sem találtam.

Ugyan nem voltak házások, mégis éreztem, hogy meg kellene keresni a SZABÓ Julianna halotti bejegyzését. Mivel ez egy meglehetősen gyakori név, ezért elkezdtem szűrni olyan személyekre, akik 1869 körül születhettek Tolna vármegyében. Egyszerű kereséssel a Familysearch-ön találtam is egy halotti bejegyzést¹, ami indexelve volt. A számított születési év 1869, a férj neve az index alapján AES Imre volt. Ez nagyon hasonlít az AJK-ra. Az anyakönyvi kép alapján ÁCS Imre került rögzítésre férjként. És akkor felmerült bennem a gyanú, hogy esetleg összeházasodhattak?

1919 június 16.	1919 június. 15. éjjel 2 óra	őzv., Ars Imre címé Kovács Julianna. apn. Fadd. (Magdolna kúria)	24.	50 és	néhai AES Imre	néhai Kovács Juliano néhai Czákai Kursanna
-----------------------	---	---	-----	----------	-------------------	--

Szabó Julianna halotti bejegyzése (Familysearch)

Ellenőrzésként SZABÓ Juliannára, mint feleségre kerestem. És rögtön meg is lett egy **EICH Imre** halotti bejegyzése² Szekszárdon. Se nem AJK, se nem ÁCS, de ha a német kiejtés szerint kimondjuk, akkor hasonlóan hangzik. Imre számított születési éve 1845. Szülei **EICH Péter** és **LÁNG Borbála**. Felesége SZABÓ Julia. Lakóhelye a halálakor *Miszla*, mely pont szomszédos *Udvarival*.

1904 Márcs 18	1904 Márcs 16 d.u. 7 óra	Eich Imre naprasímas Miszla	április 62 év. évs.	Kovács Julia	néhai Eich Péter néhai Láng Borbála
---------------------	--------------------------------------	-----------------------------------	------------------------	-----------------	---

Eich Imre halotti bejegyzése (Familysearch)

Gyors ellenőrzés következett *Udvariban*. Keresni kellett egy EICH Imrét, aki körülbelül 1845 és 1847 között született. Őt sajnos nem találtam, de kiderült, hogy Udvariban valóban élt egy EUCH Péter és felesége LÁNG Borbála. De a probléma, hogy nekik egyáltalán nem született Imre nevű fiuk.

Most már csak az utolsó elemet kellett megtalálni a kirakóshoz, mégpedig a házassági bejegyzést. A házasságra 1906-ban, öt évvel SZABÓ Imre születését követően került sor szintén *Decsen*³. A házassági bejegyzésen már van pontos születési dátum is *1846.08.08. és a családnév EUCH (nem EICH, ÁCS vagy AJK).

Euch Imre házassági bejegyzése (Familysearch)

anyakönyvi v. végzettség	1. mint véglegény: <u>Euch Imre</u>
a kinek vallása:	<u>apostoli hitvallású evangélikus</u>
állása (foglalkozása):	<u>naprasímas</u>
lakóhelye:	<u>Decs, 224 házasám</u>
helye:	<u>Molvári község</u>
ideje: 1846 (születésének napjának)	→ évi
<u>augusztus</u> hó. 8. (nyelvének)	→ napja,

¹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/1:1:6VY1-KZXQ>

² <https://www.familysearch.org/ark:/61903/1:1:6VY1-NB9S>

³ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/1:1:6JB9-QV4B>

EUCH Imrének, mint később kiderült volt egy József nevű törvényes fia is, akinek Julianna már az apa halálát követően 1907 májusában adott életet. József azonban kétévesen elhunyt, így az EUCH név ezen a vonalon sem maradhatott fenn.

Nem maradt hát más, mint a pontos születési dátum ismeretében kikeresni a születési bejegyzést. *Udvari* ekkor *Varsád* filiája volt, ahol érdekes módon két anyakönyvben is vezették a születéseket. Ennek oka nem teljesen világos. Talán vezettek egy anyakönyvet helyben *Udvariban* német nyelven és őriztek egy magyar nyelvű másodpéldányt *Varsádon* is. Azért gondolom ezt, mert míg a német nyelvű anyakönyvben a keresett bejegyzés a 21-dik az évben, addig a magyar nyelvűben csak a 17-dik. A számozás különbözősége az is adja, hogy a német nyelvűben a halva született csecsemők is szerepelnek.

Most pedig vessünk egy pillantást először a magyar nyelvű bejegyzésre¹. Ami rögtön feltűnik, hogy a született fiú neve nem is Imre, hanem Henrik.

17.	Augustus 8. 9.	Henrik Euch Páter Udvari polgár	Lang Borbála	1. Euch Henrik Udvari polgár Schwind Katalin	Schneider Judit Lilla
-----	-------------------	------------------------------------	-----------------	---	--------------------------

Euch Henrik születési bejegyzése (Familysearch)

De nézzük meg azt is, hogy mi szerepel a német nyelvű anyakönyvben². Láthatjuk, hogy AJK Imre németnek született, eredeti neve valójában Heinrich EUCH. Az apa EUCH Péter helyesen Peter EUCH, és LÁNG Borbála is magyaros neve ellenére Barbara LANG.

21.	Imre 8. 9. Aug. Lang	Heinrich Euch Páter Lang Borbála	Lang Borbála Schwind Katalin	1. Euch Henrik Udvari polgár Schwind Katalin	Schneider Judit Lilla
-----	----------------------------	-------------------------------------	---------------------------------	---	--------------------------

Heinrich Euch születési bejegyzése (Familysearch)

Alább láthatók Peter EUCH leszármazottjainak általam kigyűjtött adatai. Látszik, hogy ezen az ágon a szépen csengő EUCH név teljesen kihalt. Cikkemmel így nemcsak ennek a családnak, de az egész udvari svábságnak - ennek a letűnt közösségnek - is szeretnék egyúttal emléket állítani.

Peter EUCH (szülők: **Konrad EUCH, Anna Elisabeth FUCHS**)

oo 1832. 01. 31.

Barbara LANG (szülők: **Heinrich LANG, Katharina MILBERT**)

1. **Friedrich EUCH** * 1834. 05. 04. *Udvari*, + 1836. 01. 23. *Udvari*
2. **Peter EUCH** * 1838. 10. 24. *Udvari*, + 1840. 10. 10. *Udvari*
3. **Margaretha EUCH** * 1843. 04. 19. *Udvari*
oo 1861. 03. 26. *Gyönk*
Konrad LERCH
4. **Heinrich EUCH** * 1846. 08. 08. *Udvari*, + 1907. 03. 16. *Szekszárd*
oo 1906. 07. 03. *Decs*
Julianna SZABÓ * 1868. 03. 04. *Bölcske*, + 1919. 06. 15. *Szekszárd*
  - i. **Imre SZABÓ** * 1901. 10. 21. *Decs*, oo 1920. 07. 20. *Dőrypatlan*
  - ii. **Josef EUCH** * 1907. 05. 10. *Szekszárd*, + 1909. 04. 19. *Szekszárd*

Bár az egyesület elsősorban családfakutatással foglalkozik, azonban véleményem szerint mindig érdemes a dolgokat kontextusba helyezni. Ha bővebb ismeretekkel rendelkezünk a helyi

¹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CS6C-88QW?i=574&cat=153302>

² <https://www.familysearch.org/ark:/61903/1:1:6NSJ-156L>

svábság és a település történetéről, akkor a kikutatott nevek és évszámok sem maradnak csupán száraz adatok.

Nekem nincs személyes kötődésem *Udvarihoz*, őseim majd mind katolikus településekről származnak. Emiatt nyilvánvalóan ismereteim is korlátozottak voltak *Udvari* evangélikus németiségével kapcsolatban. Így a cikk megírásakor próbáltam némi helytörténeti kutatást is végezni.

Elgondolkodtató volt a helyi svábság történetének feldolgozottságával kapcsolatban, hogy település Wikipedia oldalán¹ egyetlen mondatban sincs megemlítve az egykori németiség, csak az evangélikus templom, mint nevezetesség. *Udvari* honlapján² a falu bemutatásánál sem kapunk sokkal több információt, de legalább egy mondat már szerepel: „*A második világháború idején a német ajkú lakosságot (összlakosság mintegy 50%-át) kitelepítették, s helyükre felvidékiek kerültek.*” A sajnálatos történelmi események miatt az egykori svábságra már talán csak a műemléki védetség alatt álló 19. században épített evangélikus templom emlékeztet. A templom rövid története a Magyar Nemzeti Levéltár Reformáció 500 program³ oldalán olvasható. Elszomorító leírást közöl ugyanakkor a muemlekem.hu⁴ oldal az épület állapotáról:

„*A templomhajó tetőzete megvédi az épületet a további pusztulástól, ám formája, kialakítása műemléki szempontból nem megfelelő. Ennél azonban fenyegetőbb a torony tetőzetének, a homlokzatok vakolatának állapota. A templom sürgős felújításra, megmentésre szorul. [...] Tudomásunk van arról, hogy gyűjtést folytatnak a templom életveszélyességének elhárítására, illetve a felújításra. Német testvér településről is segítik a templom újjáépítését.*”

Evangélikus templom (Udvari település weboldala)

¹ <https://hu.wikipedia.org/wiki/Udvari>

² <https://www.udvari.hu/?module=news&fname=telepules>

³ https://reformacio.mnl.gov.hu/orokseg/udvari_evangelikus_templom

⁴ <https://www.muemlekem.hu/muemlek/show/11346>

Az interneten néhány kattintással több cikk is elérhető, melyben a templom leromlott állapotát részletezik. Nem tudom, hogy a Wikipedia szerkesztője a helyi „nevezetesség” alatt a rossz állapotra gondolt-e. Fel szeretném hívni a figyelmet, hogy egy rendkívül érdekes írás olvasható az evangélikus egyház oldalán azon települések templomainak sorsáról, ahol elfogy a gyülekezet¹. Ebben a cikkben *Udvari* is említésre kerül.

A településre vonatkozóan egyetlen könyvet találtam. László Péter írta *Udvari* község monográfiája címmel és 2010-ben adták ki. Szita László a német lutheránusok Dél-Dunántúltra történő bevándorlásáról szóló cikkében² nincs megemlítve *Udvari*. A hesseni telepeseket feldolgozó munkájában Schmidt János viszont két helyen is említi a települést³: „*Styrum-Lymburg-birtokokon alakult meg sok hesszeni eredetű telepessel vegyülve az udvari-i evangélikus leánygyülekezet 1730 körül.*”

A családfakutatáshoz kapcsolódóan érdemes megemlíteni, hogy a környékbeli települések közül *Szárazd* rendelkezik evangélikus anyakönyveket feldolgozó családkönyvvel. Ennek előszava⁴ szerint *Udvari Szakadáthoz* és *Varsádhoz* tartozott. Ezekről a településekről családkönyvek tudomásom szerint még nem készültek. A Hírmondó korábbi számaiban sem találtam olyan cikket, amiben *Udvariról* említést tettek volna.

Farkas Beáta tagtársunk ugyanakkor nálam bővebb ismeretekkel és szélesebb kutatási tapasztalattal rendelkezik a környékbeli településeken. Kiegészítő információként osztotta meg, hogy *Udvari* jellemzően többfelekezetes település. Evangélikus anyakönyveit *Varsádon* vezették, református lakossága anyakönyvileg *Nagyszékelyhez* tartozott, zsidósága pedig *Gyönkhöz*. *Udvari* katolikusként a 18. században *Szakadát* filiája volt, ezután került át *Miszlához*. Beáta véleménye szerint, aki kutatásra adja a fejét *Udvariban* annak érdemes lesz belenézni a 18. sz. végi *szakadati* katolikus anyakönyvekbe is, hiszen a plébános feljegyez udvari evangélikusokat is.

Fordítások

magyarról németre – németről magyarra

Farkas Beáta, Pencz-Amrein Ilona, Pencz Kornél

Nyelvi lektorok: Gisela Klocker, Petz Gábor

**Ne csak magyarul olvassa újságunkat, hanem ősei nyelvén is!
Addig is gyakorol, de a tartalom sem egészen ugyanaz.**

„Nyelvében él...” a nemzetiség is!

¹ <https://www.evangelikus.hu/hireink/riport/templomsorsok-mi-tortenik-ha-elfogy-a-gyulekezet>

² https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/nemetek/a_magyarorszagi_nemzetseg_tortenete/pages/004_szita_laszlo.htm

³ Schmidt János: Német telepések bevándorlása Hesszenből Tolna-Baranya-Somogyba a XVIII. század első felében. Győr 1939, 51. és 80. oldal

⁴ Thomas Wolf: Ortsippenbuch der Evang.-Luth. Gemeinde Szárazd im Komitat Tolnau/Ungarn, 1994, 4. oldal

Dr. Jürgen Gerlach

Két magyarországi keresztszülő a drezdai Szent Anna-templom anyakönyvében

Amikor egyik dédanyám bátyját, **Theodor Friedrich Julius Heinrich Tauschert** 1829. november 4-én megkeresztelték a **drezdai** Szent Anna-templomban, egyebek mellet a következőket jegyezték be: "*Friedrich Wilhelm von Tauscher úr, grófi személyi orvos Ertsiben, Magyarországon*".¹

November.					1829.	
No.	Tag und Stunde der Geburt.	Tauftag.	Taufname der Kinder.	Name und Stand des Vaters.	Name der Mutter.	Name, Stand und Aufenthalt der Taufpathen.
283.	Am 4. Novbr. 1829.	Novbr. 4.	Julius Heinrich	H. Friedrich Julius Heinrich Tauscher, gróf. pers. Arzt in Wien.	fr. Sigolotta Plowman, geb. Krause (aus dem Hof.)	1. Hr. Johann Hofman, Ober-Lektor, Hr. D. Johann Friedrich Baumgarten, Prof. der Medicin, Protector der Universität, V. d. H. Hr. Friedrich Wilhelm von Tauscher, gróf. pers. Arzt in Ungarn. 2. Hr. Johann Friedrich von Tauscher, Hr. D. Canonicus, Professor der Medicin in D. P. Hr. 3. Hr. Johann Gottlieb Gollig, Arzt und Wundarzt in Dresden. 4. Hr. Maximilian Ernst Plösch, Hr. D. Professor der Medicin in D. P. 5. Hr. Johann Friedrich von Tauscher, gróf. pers. Arzt in Ungarn.

1834.
Name, Stand und Aufenthalt der Taufpathen.
1. Hr. Ernst Friedrich von Tauscher, Kreisphysicus in Ungarn.
2. Hr. Johann Friedrich von Tauscher, Hr. D. Canonicus, Professor der Medicin in D. P.
3. Hr. Julius von Tauscher, Kreisphysicus in D. P.
4. Hr. Johann Gottlieb Gollig, Arzt und Wundarzt in Ungarn.
5. Hr. Maximilian Ernst Plösch, Hr. D. Professor der Medicin in D. P.

Egyik öccse, **Christian Carl Benjamin Richard** keresztelesekor, 1834. április 13-án pedig az egyik keresztszülő "**Amália** asszony, **Friedrich Wilhelm von Tauscher úr**, von **Lilien** gróf személyi orvosa, főispánja és alkancellárja felesége **Ercsiben**, **Magyarországon**".²

Hogyan lettek a távoli Magyarországról származó keresztszülei Drezdában keresztelt gyerekeknek, akiknek édesapja szintén egy **Zwickau** melletti kisvárosból származott?

Az azonos családnév családi kapcsolatra látszik utalni. Néhány magyar genealógus, különösen Zotter Ferenc úr szíves tanácsainak köszönhetően nemcsak a család e magyarországi ágának tagjait találhattam meg, hanem életük eseményeinek egy részét is megismerhettem.

¹Ev.-Luth. Drezdai > Szászországi Egyház > Dreзда-Annenkirche > kereszteleési, házassági és temetkezési könyv 1828-1829, 283. sz., 228. kép
<https://www.archion.de/de/viewer/churchRegister/260532?cHash=90ed7c6b4939f71b382aa9e9c6b49b3a>
 (hozzáférés: 2025.05.02.)

²Ev.-Luth. Drezdai > Szászországi Templom > Dreзда-Annenkirche > Kereszteleési, házassági és temetkezési könyv 1834, 73. sz., 20. kép
<https://www.archion.de/de/viewer/churchRegister/260537?cHash=bab8dc2add6e3913c6b038a2c17b26eb>
 (hozzáférés: 2025.05.02.)

1803. május 4-én a szászországi Zwickau melletti kisvárosban, **Steinpleis**ban kelt egybe **Friedrich Benjamin Tauscher** tapasztalt sebész és a hajadon **Johanna Rosina Charlotte Pelz**.¹ Friedrich, a sebész, **Benjamin Johann Gottfried Tauscher** második fia, az apja a környéken különböző településeken élt és dolgozott. Johanna Rosina Charlotte Pelz egy gazdag papír- és csipkekereskedő legfiatalabb lánya a közeli **Stangengrün**ből. Mindkettőjük ősei a 16. századig vezethetők vissza.

1813 őszen Friedrich Benjamin Tauschert és bátyját, **Carl Heinrichet**, aki szintén sebésznek tanult, a zwickauai katonai kórházba vezényelték, hogy ott a sebesült porosz katonákat kezeljék. Mindketten tifusszal fertőződnek meg és bele is halnak, Carl Heinrich 1813. november 16-án,² Friedrich Benjamin 1814. január 30-án.³

Friedrich Benjamin Tauscher özvegyét és négy még élő gyermekét hagyta hátra:

- **Friedrich Wilhelm**, *1803.06.25., ~1803.06.26.⁴
- **Heinrich August**, * 1805.02.22., ~1805.02.24.⁵
- **Emilie Wilhelmine**, *1806.12.09. ~1806.12.10.⁶
- **Julius**, * 1809.11.01., ~1809.11.02.⁷

Egy másik fia, **Ludwig**, 1810.10.14- én születik, de hamarosan, 10. 31-én meg is hal.⁸

A Szász Állami Levéltárban őrzik az özvegy Tauscherné nyugdíjkérelmét. Ezt tartalmazza Pinther ügyvéd, a steinpleisi bíróság által kijelölt ügygondnok 1817. május 8-án kelt levelét is, melyben igazolja: "*A négy gyermek még mindig él. A legidősebb fiú most Zwickauban tanul sebészetet, a második ott jár iskolába, az anyának a két legkisebb gyermeke még mindig a szülői házban él.*"⁹A legidősebb fiú, Friedrich Wilhelm még nem töltötte be a 14. életévét, amikor már sebésznek készül!

Heinrich August a közvetlen ösöm. Valóban, sebész lett, először Steinpleisban, majd rövid ideig Drezdában dolgozott. Ott feladta ezt a munkát, és gondnok lett a Királyi Könyvtárban, később a porcelángyűjteményben. 1877.08.08-án halt meg Drezda-Löbtauban.¹⁰ Lánya, Emilie Wilhelmine 1832. június 3-án Steinpleisban feleségül ment **Karl Heinrich Theodor Löwel schwarzenbergi** kereskedőhöz.¹¹

A legfiatalabb fiút, Juliust 1836. 11. 27-én Schwarzenbergben találjuk utoljára, ahol mint steinpleisi serfőző mester, az unokahúga, **Emilie Hulda Loewel** keresztapjaként van bejegyezve.¹²

Friedrich Benjamin Tauscher özvegye még sok évig élt Steinpleisban. 1838. április 25-én eladta a férj hagyatékából örökölt házat. Megállapodik a vevővel, hogy az év szeptember végéig a kis szobát még lakhatja.¹³ Hogy mi lesz azután a sorsa, még mindig nem tudtam ki deríteni. Újbóli férjhezmeneteléről vagy temetéséről nem találtam adatot Stangengrünben.

A következő dokumentum, amelyben Friedrich Wilhelm Tauscher szerepel, a házassági bejegyzése a cinkotai protestáns közösség anyakönyvében. 1832. május 8-án "*Fridericus Wilhelmus Tauscher [sic] Steinpleisino in Saxonia oriundus, fil. Def. Frid. Beniam Tauscher és*

¹Traubuch Steinpleis, Traubuch 1803, p. 11, no. 6, másolat

²Werdau Szent Mária-templom, Halottak könyve 1813, 198. o., 124. sz., másolat

³Steinpleis Halottak könyve 1814, 92. o., 12. sz., másolat

⁴Keresztelési anyakönyv Steinpleis 1803, p. 38, no. 27, másolat

⁵Keresztelési anyakönyv Steinpleis 1805, 52. o., 8. sz., másolat

⁶Keresztelési anyakönyv Steinpleis 1806, 68. o., 35. sz., másolat

⁷Keresztelési anyakönyv Steinpleis 1809, p. 108, no. 50, másolat

⁸Keresztelési és halotti anyakönyv Steinpleis 1810, másolat

⁹Staatsarchiv Chemnitz, 30003 Erzgebirgische Kreisdeputation XXXIIIC Nr. 426, fol. 4F, másolás

¹⁰Löbtau-i anyakönyvi hivatal, 1877. évi halotti anyakönyv, 232. sz.

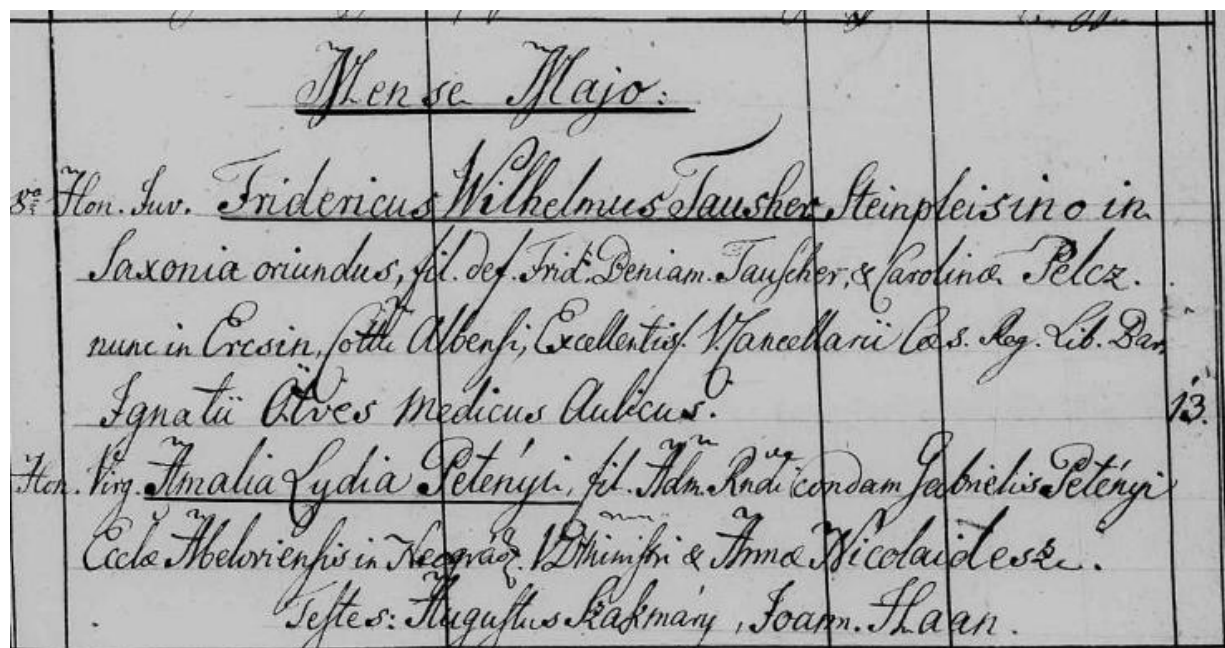
https://www.ancestry.com/imageviewer/collections/9153/images/42638_6425_6142002-00236?pId=22234798

¹¹Traubuch Steinpleis 1832, 50. o., 13. sz., másolat

¹²Kirchenbuch Schwarzenberg, Taufbuch 1836, S. 439f, Nr. 127, Abschrift

¹³Bírósági könyv AG Werdau No. 190, fol.88 ff [https://archiv.sachsen.de/archiv/bestand.jsp?guid=f4fa0c03-dc90-4c87-89a3-59ad829d7035&_ptabs=%7B"%23tab-digitalisat"%3A1%7D#digitalisat](https://archiv.sachsen.de/archiv/bestand.jsp?guid=f4fa0c03-dc90-4c87-89a3-59ad829d7035&_ptabs=%7B)

Carolina Pelcz" és "Virg. Amalia Lydia Petényi, fil. Rndi hadnagy. condam Gabrielis Petényi Ecclo Abeloviensis Neograd. VDMinistri és Anna Nicolaidesz" összeházasodtak. A vőlegény "Bar. Ignatii Ötves medicus Aulicus". Az esküvői szertartásra "sub V.DMinisterio Joannis Petényi" tartotta,¹ a menyasszony bátyja.²

Ez megerősíti, hogy a Drezdában megnevezett két magyarországi keresztszülő a kereszteltek apjának testvére és annak felesége voltak. A drezdai bejegyzések nem teljesen helyesek. Friedrich Wilhelm Tauschert nem nemesítették, **Joseph von Lilien** nem gróf, hanem báró volt, és már 1828. június 28-án meghalt és eltemették.³

Bödö Krisztián összegyűjtötte mindazt, amit báró Josef von Lilien származásáról és életéről tudunk. Az ercsi birtok vezetését apósától, gróf **Szapáry Pétertől** vette át, ahol modern mezőgazdasági módszereket vezetett be. Halála után kezdetben az özvegye kezelte a birtokot, majd annak halála után azt a veje vette át. Báró **vásárosnaményi Eötvös József** író és politikus volt az unokája.^{4,5}

Hogy Friedrich Wilhelm Tauscher milyen körülmények között hagyta el eredeti hazáját, még nem derült ki. Az édesanyja nyugdíjkérelmének iratai közt elfekvő fent említett levélből kiderül, hogy nem képzett orvos, hanem seborvos iparos volt. Ezt bizonyítja unokaöccse, **Julius Robert Loewel** keresztelési bejegyzése is 1832.11.10-én, **Schwarzenbergben**. A keresztapa: "*H. Friedrich Wilhelm Tauscher, úri. seb- és szülész orvos a magyarországi Ertsiben*". Személyesen nem volt jelen ezen a keresztelésen, hanem testvére, Julius képviselte. A⁶ nagykorúság elérése előtt nem láthatta el a keresztpapai tisztséget a saját felelősségére. Szászországban függetlenül a hűbéri és váltói képességtől az ember 21 évesen vált nagykorúvá.⁷ Ennek megfelelően tehát

¹Az ev. Cinkota község, Traubuch 1832, 53. o., 13. sz.

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-C333-6WX3-Z?view=explore&groupId=M9DV-M5F&lang=de>

²Petényi Salamon https://hu.wikipedia.org/wiki/Petényi_Salamon_János

³Ercsi, római katolikus plébániahivatal, Halottak könyve 1828, p. 35

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CSYD-N3LJ-4?i=336&cat=258821>

⁴Bödö Krisztián: Eötvös József anyai nagyapja, Lilien József báró. in: Honismeret 51. évf.2.sz. (2023, április), 56-59. o. https://epa.oszk.hu/03000/03018/00279/pdf/EPA03018_honismeret_2023_02_056-064.pdf

⁵Bödö Krisztián: Lilien báró gazdasági tevékenységének vonásai az ercsi uradalomban in: Berecz, Anita; Kristóf, Ilona (Szerkesztette): A rang kötelez. Rendi és rendies magatartásformák a középkortól a 20. századig. **Líceum Kiadó, Eger 2024, pp. 61-74** https://real.mtak.hu/209144/1/1_7_Bödö%20Krisztián.pdf

⁶Kirchenbuch Schwarzenberg, Taufbuch 1832, S. 249f, Nr. 126, Abschrift

⁷Brockhaus Conversations-Lexicon 1809, vol. 8, kiegészítések M-től Z-ig, Kunst- und Industrie-Comptoir Leipzig 1811, p. 10 <http://www.zeno.org/Brockhaus-1809/K/brockh-1809-081-0010>

legkorábban 1824 második felében érkezhetett Ercsire. Dr. Kiss azt feltételezi, hogy von Lilien báró a szász hadseregben teljesített közös szolgálatuk során ismerte meg őt, mint felcsert.¹ Erre nincs bizonyíték, különösen azért, mert Lilien báró nem Szászországból származik, ahogy azt időnként olvashatjuk.²

Friedrich Wilhelm Tauscher felesége, **Petényi Amália Lídia Abelova** község lelkészének, **Petjan** (a házassági anyakönyvi bejegyzésében így írják a nevét) **Gábornak** és feleségének, **Nicolaides Annának** kilenc gyermeke közül a legfiatalabb, az anyja **Nicolaides András felsősztrigovai** lelkész és felesége, **Mandel Anna** lánya volt. A³ házaspár egy másik lánya is szerepet fog játszani a család történetében.

Amikor Friedrich Wilhelm Tauscher 1876. 02. 08-án⁴ és felesége, Amalia Lidia 1881. 03. 24-én⁵ meghaltak Ercsiben, kilenc gyermekük közül hármat, továbbá két unokát neveztek meg a gyászjelentésekben.^{6 7}

- **Gyula Ágoston**, orvos, ismert botanikus.⁸ Fia, **Béla** 1940.01.30-án halt meg,⁹ hogy mi lett **József** nevű fiával, nem tudni. Harmadik fia csecsemőként halt meg.
- **Dénes**, 1879, az Ercsihez tartozó *sinatelepi* birtok jószágigazgatója.¹⁰ Nyugalmazott jószágigazgatóként hunyt el **Budapesten**, 1916. 07. 09-én.¹¹ Nem tudni, hogy voltak-e gyermekei.
- **Béla**, pozsonyi városi orvos, a főherceg személyi orvosa, később udvari tanácsos, birodalmi gyűlési képviselő, alpinista.¹² (Az az állítás, hogy nagyapja már orvos volt Ercsin, mint ez ebben a gyászírásban olvasható, nem felel meg a valóságnak.)

Számos publikáció jelent meg Ágoston Gyuláról és Béláról is. De gyakorlatilag soha nem említik bennük, hogy ők egymásnak testvérei voltak. Dr. Kiss idéz Barna Zsolt egyik tanulmányából, amelyben további információ nélkül említést tesz Tauscher Gyula Ágoston öccséről, akinek rovargyűjteménye van. A dr. Kiss által megjelölt forrásnál¹³ azonban megtalálható Miklós Gergő Tauscher Gyula Ágostonról szóló írása.¹⁴

¹Dr. Kiss László: A méltatlanul elfeledett Tauscher Béla életútja. Személyes üzenet

²Pásztor Mária: Báró Eötvös József Ercsi gyermeke és halottja. <https://mek.oszk.hu/20000/20039/20039.pdf>

³Abelová egyházi könyv, házassági könyv 1785, 393. o.

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GR15-V25?i=457&cc=1554443>

⁴Egyházi könyv Ercsi, Református templom, Halottak könyve 1876, p. 31, no. 4

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939K-RRS7-XM?i=206&cc=1858355&cat=283404>

⁵Egyházi könyv Ercsi, Református templom, Halottak könyve 1881, 49. o., 11. sz.

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939K-RRS7-RX?cc=1858355&cat=283404>

⁶Gyászjelentés Tauscher Frigyes Vilmos

https://dspace.oszk.hu/bitstream/handle/20.500.12346/513228/4328648_00071_mormon.jpg?sequence=4&isAllowed=y

⁷Gyászjelentés Özv. Tauscher Frigyesné <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/513229#>

⁸Zsolt, Barna: Tauscher Gyula Ágoston – egy alig ismert Botanikus emlékezete. Bot. Közlem 93(1-2): 17-25, Budapest 2006

https://www.mbt-biologia.hu/index.php?c_entry=c_entry_pdf_viewer&s_guid=6415e9ef-1a14-5fa4-8aba-3a6692f806f1

⁹Nekrológ Tauscher Béla

https://dspace.oszk.hu/bitstream/handle/20.500.12346/513227/4328648_00070_mormon.jpg?sequence=4&isAllowed=y

¹⁰Váczi Márk: Nézd meg a neten! Ercsi-sinatelep története az online forrásokban. 14. oldal

<https://sinatelepi.hu/wp-content/uploads/2022/04/Fuzet3.pdf>

¹¹Anyakönyvi Hivatal Budapest, II. kerület, Halotti anyakönyv 1919, 1669. sz.

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:S3HY-68RS-428?view=explore&action=view&cc=1452460&lang=de&groupId=M9S7-YRW>

¹²Nyugat-magyarországi határőrség 16152, Pozsony, 1919.04.15

<https://www.difmoe.eu/view/uuid:bc223a27-54f3-4012-b5e0-b1093650da4e?page=uuid:fd3fd11-7026-46b4-b563-04ee3524d554>

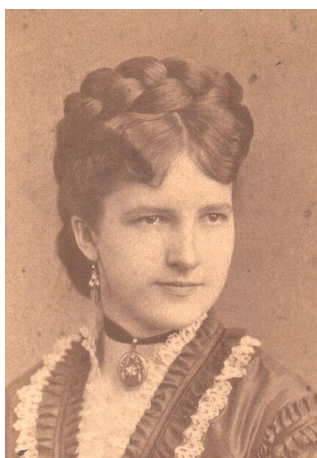
¹³Dr. Kiss László: Tauscher Béla /1839-1919/ - Ercsi szülötte, Pozsony tisztiorvosa. Ercsi Híradó, 2002. október-november, 23. o.

¹⁴Miklós Gergő: Ercsi növényzetének első kutatója. Ercsi Híradó, 2002 július, p. 17f

Dr. Kiss azt is megemlíti, hogy nem tudni, hogyan került Tauscher Béla Pozsonyba.¹

Azt hiszem, van egy egyszerű magyarázat:

1864.10.28-án megnyílt Pozsonyban a helyi állami kórház.² Tauscher Bélát, aki addig Ercsin praktizált, valószínűleg édesapjával együtt, gyakorlóorvosnak nevezték ki.³ 1858-ban **Geduly Lajos Gábor** a pozsonyi protestáns parókia lelkésze, 1861-ben pedig a Dunáninneri Kerület felügyelője lett. Ő **Geduly János nyitraszerdahelyi** parókus és felesége, **Petényi Éva Krisztina** fia volt,⁴ Tauscher Béla édesanyjának nővére,⁵ a pozsonyi szuperintendáns fiatalabb unokatestvére volt. Ez a családi kapcsolat valószínűleg nem volt teljesen mellékes, amikor az Ercsiről Pozsonyba költözött. Geduly Lajos Gábor nemcsak unokatestvére volt, hanem apósa is lett, ugyanis 1863. 04. 28-án Tauscher Béla feleségül vette második legidősebb lányát, Herminát.⁶ Később ő lett korának első magyar és egyik legjelentősebb női alpinistája.⁷ Egyetlen lányuk csak néhány hónapig élt.⁸ Férjéhez hasonlóan ő is jól ismert pozsonyi személyiség volt, számos jótékonyági feladatot látott el.⁹ A reprezentatív külsejű városi villa, amelyet építettek maguknak, ma műemlék épület.¹⁰

Balra: Tauscher-Geduly Hermina fényképe 1874 előttről Forrás:

<https://www.trauttmansdorff.it/en/Magazin/Hermine-Tauscher-Geduly-1883>

Jobbra: A pozsonyi mai Stefánik utca 4. szám alatt ma is álló Tauscher villa jelentős neobarokk épület. 1891-ben építtette Tauscher doktor, akinek itt rendelője is volt. Tervei Kittler és Gratzl műhelében készültek.

Forrás: <https://pozsonyikifli.sk/tauscher-geduly-hermina/>

¹Kiss Dr. László: A méltatlanul elfeledett Tauscher Béla életútja, személyes kommunikáció

²Preßburger Zeitung, 1864. 100. év, 247. sz., 1864.10.28., 3. o. <https://www.difmoe.eu/view/uuid:b8aa46e2-865e-4515-8d46-34e692fa3c95?page=uuid:8729b2b6-8dec-4f7f-bdac-63c3ce457ecc>

³Preßburger Zeitung, 1919. 156. kötet, 99. szám, 1919.04.13., 4. o. <https://www.difmoe.eu/view/uuid:12799274-2a73-4c9c-96d8-36507880bf7a?page=uuid:84cfa1b3-f412-4fbb-9d11-64588d55d86f>

⁴Protestáns Honlap – Geduly Lajos Gábor

<https://zope.lutheran.hu/honlapok/protestans/felvidek/pozsony/lelkeszek/geduly>

⁵Egyházi könyv Ábelová, keresztelési anyakönyv 1792, 171. o., 74. sz.

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9R15-KZ1?i=285&cc=1554443>

⁶Kirchenbuch Pressburg, evangelische Gemeinde, Traubuch 1863, S. 185Ff Nr. 28

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GR7H-BRP?view=index&groupId=M9SX-6JJ>

⁷Kanzler, Christine: Tauscher-Geduly Hermine. In: BiografiA. Biografische Datenbank und Lexikon Österreichischer Frauen. <http://biografia.sabiado.at/tauscher-geduly-hermine/>

⁸Kirchenbuch Pressburg, evangelische Gemeinde, Totenbuch 1868, p. 221, no. 10

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GR7H-K1R?view=explore&groupId=M9SX-XQC>

⁹Römer Julius: A modern turizmus kiváló képviselője. (Következtetés) in: Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt, XVI. Jahrgang, Nr. 4592, Hermannstadt, 1889.01.15.

<https://www.difmoe.eu/view/uuid:7e365694-f86d-4642-9f54-8b9484af020e?page=uuid:15ee690c-1e21-4019-b139-7513c050548f>

¹⁰<https://www.facebook.com/StaraBratislavaNaFotografiach/posts/dodnes-zachovaná-tauscherova-vila-na-štefánikovej-ulici-č-4-postavit-si-ju-dal-o/1731924360228634/>

A Geduly családba tartoznak a következő jól ismert személyiségek is:

- **Prof. Dr. Petz Gedeon**¹, Geduly Hermina nővérének, Gizellának a fia,²
- a nemesre emelt felsőtömösi **Dr. Geduly Gyula**, Geduly Hermina öccse³ és
- húga, **Izabella** ("Bella"), a művészettörténész **Max Lehrs** felesége, aki a drezdai
- Rézmetszet Gyűjteménynek hosszú évekig igazgatója volt.⁴

Balra:

A Lehrs házaspár sírja Drezdában

Forrás: Paulae - Eigenes Werk, CC BY 3.0,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=20319489>

Jobbra

Dr. Petz Gedeon nyelvészprofesszor
1916-ban

Forrás: -

<http://real.mtak.hu/7590/1/1.1.3.pdf>
154p., Közkincs,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=44264492>

Dédnagyanyám két testvére keresztelési bejegyzéseinek köszönhetően számos érdekes embert találtam a régi Magyarországról és sokat olvastam róluk. Kezdve báró vásárosnaményi Eötvös József nagyapjával is, aki *Werl* városa hét patríciuscsaládjának – akiket Erbsälzernek neveztek – egyikéből származik, akik közül néhányan állítólag már Nagy Károly idejében birtokolták *Salzkothen* települést⁵, és akinek apja felépítette az európai postarendszert Thurn und Taxis számára,⁶ egészen egy híres alpinistáig.

A régi Magyarországhoz fűződő másodlagos családi kapcsolathoz a döntő genealógiai utalást őseim testvéreinek keresztelési bejegyzésében leltem meg. Csak ebben említik az anya származási helyét, **Susanna Lasitius**: "...a *felvidéki vasvároskából, Svedlérből*..."⁷ Apja, **Paulus Allmer**, később **Zeuden** lelkésze, **Wittenbergben** született, 1672-ben **Szepesváralján** (németül **Kirchdrauf**, korábban **Kirchdorf**) kántor, 1673 és 1674 között pedig a szepesi **Ruszkín** lelkésze volt. A szepességi hitvallás aláírójaként 1674-ben a szepesváraljai rendkívüli bíróság száműzetésre ítélte.⁸ Susanna nevű nővére a nagy-lomniczi prédikátor, a szintén az ellenreformáció áldozatává vált, **Michael Klein** felesége volt.⁹ Gyanítom, hogy kettőjük apja

¹Bleyer, Jacob; Schmidt, Henrik; Thienemann, Theodor (szerk.): Festschrift auf Gideon Petz. Német Philological Dolgozatok Arbeiten zu deutschen Philologie L. X. , Budapest 1933
https://real-eod.mtak.hu/9112/1/MTA_NemetPhilologiaiDolgozatok_060_001138739.pdf

²Gyászjelentés Dr. Petz Gedeon
https://dspace.oszk.hu/bitstream/handle/20.500.12346/490516/4325897_00589_mormon.jpg?sequence=4&isAllowed=y

³Gyászjelentés Dr. Geduly Gyula felsőtömösi
https://dspace.oszk.hu/bitstream/handle/20.500.12346/257386/4313099_00423_mormon.jpg?sequence=4&isAllowed=y

⁴Max Lehrs - https://de.wikipedia.org/wiki/Max_Lehrs

⁵Kneschke, Prof. Dr., Ernst Heinrich (szerk.): Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexikon. Ötödik kötet. Lipcse, Verlag von Friedrich Voigt 1864, p. 533 ff <https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb10428254?page=540,541>

⁶Franz Michael Florenz von Lilien https://de.wikipedia.org/wiki/Franz_Michael_Florenz_von_Lilien

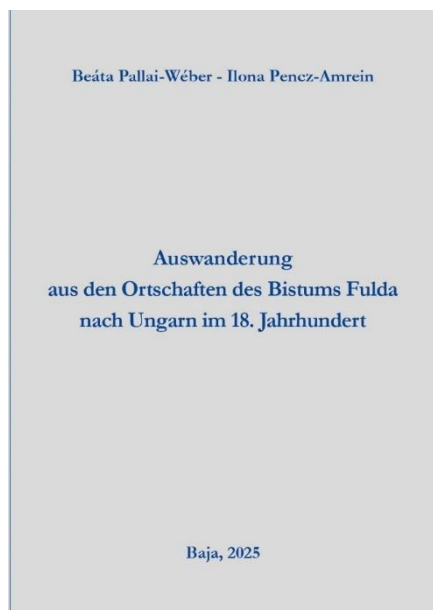
⁷Berlin / Brandenburg > Evangélikus Egyház Regionális Egyházi Archívuma Berlin-Brandenburg-Sziléziai Felső-Lausitz > Egyházkerület Belzig-Niemegk > Zeuden > Gesamtkirchenbuch 1682-1799, 1661, 4. sz., 52. kép <https://www.archion.de/de/viewer/churchRegister/326460?cHash=33161be1a621bca389bf8a3d5684e855> (hozzáférés: 2025.05.02.)

⁸Csepregi Zoltán: ELEM, Proszopográfiai rész. II. A zsolnai zsinattól (1610) a soproni országgyűlésig (1681). II/3. Kelet-Magyarország (az ötvárosi egyházkerület és az erdélyi magyar evangélikus gyülekezetek). Budapest 2021, p. 9 <https://medit.lutheran.hu/site/konyv/4526#book/33>

⁹Klein, Johann Samuel: Nachrichten von den Lebensumstände und Schriften Evangelischer Prediger in allen

Elias Lazitius lehetett, aki 1668-ban halt meg *Svedlérben*.¹

Mindezekből tanulságként vonhatjuk le, és csak javasolni tudom, hogy a családfakutatás során, ha egy mód van rá, írják ki legalább az ősök testvéreinek keresztelési bejegyzéseit is. Ebben a két esetben az értékes genealógiai nyomokat csak ezen a módon találhattam meg.

ÚJ KÖNYVÜNK JELENIK MEG!

A szerzők – az AKuFF két jeles tagja, akik e lapokon már számos kutatási eredményüket publikálták – nem egyszerűen telepeslistát készítettek, hanem igyekeztek a bevándorló családok adatait közölni, összekapcsolni a németországi anyakönyvi információkat a magyarországiakkal. Ez a kapcsolat volt számukra az első számú alapelv a könyvbe kerülő személyek körének meghatározásában. Ezzel többet is megmutatnak, mint a kivándorlási listák. Az anyakönyvek összehasonlításával számtalan olyan telepest is sikerült beazonosítani, akiket a kivándorlási irodalom nem ismer és semmiféle információval nem rendelkezünk a németországi forrásokban arról, hogy elhagyták szülőföldjüket, illetve akiknek a magyarországi anyakönyvi bejegyzésiben sem volt semmiféle származási hely feltüntetve.

Ebben a könyvben nemcsak a családfőkre helyezték a hangsúlyt, hanem a családokra is. A telepesek nagy része nem egyedülállóként érkezett, rengeteg házaspár hagyta el a házasságkötés után az őshazát. Néhány Fulda környéki településen több olyan anyakönyvi bejegyzéssel is találkozhatunk, ahol a házasságkötést végző pap feljegyezte, hogy a házaspár Magyarországra távozott. Az sem ritka, hogy a telepesek kisgyerekes szülők voltak, azaz azzal szembesülünk, hogy egy Németországban született gyermek már Magyarországon kötött házasságot.

Különösen fontosnak tartják a szerzők, hogy a családi kapcsolatokat is megismertessék, valamint, hogy a keresztszülők, illetve a házassági tanúk nevét megadják, amennyiben ez rendelkezésre áll. Ezek az információk szükségesek ahhoz, hogy olyan személyeket is beazonosítsanak, akiknél nem tudják a konkrét származási helyet. Hogyan lehetséges ez mégis? A telepesek nem magányos „farkasok” voltak, az egyes németországi falvakból több család is érkezett Magyarországra, s rendszerint ugyanazon, vagy szomszédos településeken kezdtek új életet. Sokszor tapasztalhatjuk azt, hogy egy-egy családból több testvér is útnak indult Magyarország felé és az sem ritka, hogy nem is ugyanazon településen telepedtek le. Az új hazában a Németországból hozott kapcsolatok továbbra is megmaradtak. A keresztszülő, a házassági tanú, illetve a házastárs választásában nagy szerepet játszottak a közös gyökerek, a származási hely. Ezek a rokonsági hálók a szerzőknek nagy segítségére voltak, hiszen, ha egy beazonosított telepes keresztszülői és házassági tanúi kapcsolatait felvázoltuk, sok esetben az ezekben a „hálóban” elhelyezkedő személyeket is felleltük ugyanazon németországi anyakönyvekben vagy a környéken

Megjelenik az AKuFF 25 éves jubileumi találkozójára, 2025. október 25-én.

Ára: 3.500,- forint – tagoknak 2.500,- forint

A könyv 180 oldalon 490 család adatait tartalmazza.

Gemeinen des Königreich Ungarns. Zweyter zenekar. Diepold und Lindauer, Lipcse und Ofen 1789, p. 194 ff (jegyzet 126. sz.) <https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb10460015?page=208>

¹Csepregi Zoltán: ELEM, Proszopográfiai rész. II. A zsolnai zsinattól (1610) a soproni országgyűlésig (1681). II/3. Kelet-Magyarország (az ötvárosi egyházkerület és az erdélyi magyar evangélikus gyülekezetek). Budapest 2021, p. 321 <https://medit.lutheran.hu/site/konyv/4526#book/344>

A szerző előszava

Az elhurcolás, internálás és az elűzetés 80. évfordulójának emlékére

Ha azt a szót halljuk, hogy elűzetés - korábban főleg kitelepítésként emlegették -, elsősorban a második világháború utáni évekre gondolunk (1946-1948). Arra a folyamatra, amikor a magyarországi németeket elűzték magyar szülőhazájukból, tehervonatokra, marhavagonba rakták őket és Németország nyugati, majd később keleti részébe szállították őket. De az elűzetésnek, a kitelepítésnek más, kevésbé ismert formái is voltak, nevezetesen, amikor a sváboknak el kellett hagyni házaikat, vagyonukat, minek következtében lényegesen rosszabb, sőt olykor embertelen lakhatási körülmények közé kerültek; lakóhelyükön kívül, de akár azon belül is. 1945 április végétől kb. június közepéig, végéig Tolna és Baranya megyékből sok magyarországi németet zsúfoltak össze a lengyeli Apponyi kastélyban berendezett internáló táborban. Amikor innen elengedték őket, azzal bocsátották őket újukra, bárhová mehetnek, csak haza nem. De ezzel a kisajátítás folyamata még messze nem ért véget.

Sok itthon maradt sváb család még a Németországba való elűzetés után (Bonyhádon 1946 júniusában kezdődött) is kénytelen volt elhagyni, és átengedni otthonát az újabb telepes családoknak.

(A szerző nem törekedett arra, hogy történelmi hitelességgel, tudományos pontossággal mutassa be az eseményeket, sokkal inkább nagyszülei életének egy szomorú korszakát vetette papírra – érthető módon szubjektív nézőpontból.)

Lohn Zsuzsanna

Jelenetek egy sváb asszony életének 15 évéből

Rövid családtörténet I

Nagyszüleim (**Lohn Henrik**, 1904-1945, ill. **Eiler Zsuzsanna**, 1907-1987) születésüktől fogva egy Tolna megyei településen, **Bonyhádon** éltek. 1926 februárjában

házasodtak össze, és a második világháború kitörésekor négy gyermekük volt. A családban élt nagyapám beteg, mozgáskorlátozott édesapja (**Lohn Miklós**, 1875-1952) is, aki mankóval járt. Családi házuk a mezőváros északi részén közel sem volt fényűző - inkább szerény, sőt szegényes. A településnek ebben a részében elsősorban a protestáns német földművesek laktak.

A legidősebb fiúnak 1944-ben, 17 évesen, gyakorlatilag az iskolapadból kellett bevonulnia a háborúba; a helyi gimnáziumban tanult. Több mint 20 év után, az 1960-as évek közepén jöhetett először „haza”, hogy meglátogassa édesanyját és két, még élő testvérét. Ekkor már ő maga is házas, kétgyermekes családapa volt. Németország nyugati részén élt családjával (Hessen tartományban, a **Gelnhauseni** járásban).

Malenkij robot

Amikor a család úgy gondolta, hogy 17 éves fiuk kényszer-bevonulata után rosszabb dolog talán már nem is történhet, 1944 karácsonya környékén kidobolták, kinek kell a gimnáziumban gyülekeznie, hogy kétheti

mezőgazdasági munkára, azaz kukoricát törni vigyék a Bácskába. Köztük volt a nagyapám is, aki akkor alig múlt 40 éves. Amíg lehetett, családja látogatta, ennivalót és tiszta ruhát vitt neki. Az összeterejt emberek csak néhány napot töltöttek az iskola épületében. 1945. január 5-én **Bajára** hajtották őket. De az igazi úti cél a Szovjetunió volt, ahol jótételei munkákat kellett végezniük –amiről az érintetteket nem tájékoztatták.

Nagyapám az elsők között halt meg **Sztálinóban** 1945. július 19-én. Földműves lévén hozzászókkott a kemény munkához, de otthon ennek megfelelően étkezett is. (Gyakorlatilag éhen halt, mint sok más sorstársa.) 38 éves nagymamám egyedül maradt három, még kiskorú fiával és beteg apósával.

Elűzetés

A családi és rokoni kötelék a vidéken élő svábok között egykor nagyon szoros volt. Így özvegy nagymamám számíthatott édesanyja és testvérei, valamint azok családjainak segítségére. Akkor még senki sem látta előre a következő tragédiát, nevezetesen azt, hogy 1946-ban minden hozzátartozója felkerül a „kitelepitendők” listájára, vagyis hogy el kell hagyniuk szülőföldjüket. Egy batyuval utasították ki őket Magyarországról; nagyjából oda, ahonnan az őseik származtak, akik kb. 250 évvel korábban érkezett az akkori Magyarországra egy jobb élet reményében. Szorgalommal és kitartással új otthont, megélhetést teremtettek maguknak és családjuknak.

Így történt, hogy a nagymamám két testvérét és édesanyjukat (**Eiler Jánosné**, sz. **Berni Zsuzsanna**, * Bonyhád, 21.10.1882-† **Rothenbergen**/Hessen, 05.01.1956) valamint testvérei családjait elűzték Németország amerikai megszállási övezetébe. A rokonok későbbi információi szerint nagymamám is szerepelt a listán a gyerekekkel és az apósával. De időközben a kiutasításnak ez a formáját váratlanul leállították. Bizonyára sok „otthon maradt család” fellélegzett, hogy a megpróbáltatások most véget érnek.

Letelepítés – Letelepedés? (attól függ, honnan nézzük) - Népeségcsere

De keserűen csalódnunk kellett!

1946 tavaszán a szülővárosunktól több száz kilométerre északra fekvő Csehszlovákiában számos magyar család kapott úgynevezett „fehér lapot” – vagyis ki-, ill. betelepítési szerződést. „Azt mondták nekünk, hogy mennünk kell, de nem tudtuk, hogy komolyan kell-e venni.” (G.B-né) 1948. március elején eljött az idő; **Udvardon, Tardoskedden, Deákiban** és több településen, melyek egykor Magyarországhoz tartoztak, sokaknak csomagolniuk kellett. És csakúgy, mint a „sváboknál”, ezeknél az embereknél is elkezdődött az utazás az ismeretlenbe. Őket ugyan tájékoztatták „utazásuk célpontjáról”, de fogalmuk sem volt róla, hogy az hol van.

Eszti néni – avagy újabb kilakoltatás, ezúttal a településen belül

Amikor 1948-ban a „felvidékieket” az akkori Csehszlovákiából Magyarországra telepítették, a Schwäbische Türkei-ban több sváb házat kellett szabaddá tenni, hogy a Felvidékről elűzött magyar családokat el tudják helyezni. Mivel Németország amerikai megszállási övezete úgymond „megtelt”, ettől kezdve a magyarországi németeket a „keleti zónába” (azaz a szovjet megszállási övezetbe) üzték. Időközben azonban végképp leállt a „magyar svábok Németországba telepítése”. Így gyakran előfordult, hogy az „otthon maradók” közül sokan, akiknek mégis el kellett hagyniuk a házukat, lényegesen rosszabb épületekbe, üres,

Nagyszüleim esküvői képe - 1926

lepusztult tanyákba kerültek – ezzel ugyan biztosítottak számukra „csereingatlant”, de életkörülményeik többnyire katasztrofálisak lettek.

Ez a sors, vagyis a településen belüli kiűzetés várt nagymamámra, három fiára és a beteg dédpapára is. Március közepén ahelyett, hogy a földeken kezdtek volna dolgozni, el kellett hagyniuk házukat, és 1-1,5 km-re a településen kívülre kellett költözniük egy különálló, rozoga házba a szőlőskertekhez vezető „horgosban”. Nincs áram, nincsenek ajtók, se istálló. Nincs semmi... Kétségtelen, a dombtetőről lenyűgöző lehetett a kilátás Bonyhádra.

1948 tavasza

A három otthon maradt fiú közül ketten még iskolába jártak – a középső gimnáziumba, a kicsi általános iskolába. A régi hagyományok szerint a legidősebb fiú örökölte a gazdaságot – esetünkben édesapám (**Lohn Henrik**, * Bonyhád, 1927-† Bonyhád, 1959) a három testvér közül a legidősebb, akkor nagyjából 19 éves. Ő volt a második fiú a családban, a legidősebbik ugyan túlélte a háborút, de nem térhetett haza.)

A családi házat először tardoskeddiek kapták, de a családfőnek nem tetszett, és addig járt a hatóságokhoz, amíg nem kapott egy neki tetsző házat. Nem sokkal ezután a mi házunkat Eszti néninek utalták ki, egy Deákiból származót egyedülálló özvegyasszonynak. Sajnos nincs pontos információm arról, hogy nagymamám és családja hogyan térhetett vissza eredeti házukba. Annyit tudok, hogy először visszahozhatták a jószágot az istállóba. Eszti néni nem szeretett egyedül lenni és így gyakran volt valaki legalább az udvaron. De állítólag a nagymamám megkérte az felvidéki egyedülálló asszonyt, hogy biztosítson legalább egy szobát a gyerekeknek, hogy a két fiúnak ne kelljen télen olyan messzire mennie az iskolába. Az idő előrehaladtával valószínűleg Eszti néni először a füstölőt, majd a nyári konyhát, később még a hátsó szobát is nekik adta. Valószínűleg így kerültek vissza a faluba. De Eszti néni nem tudta megszokni új környezetét, és 1952-ben hivatalosan is visszatelepült Csehszlovákiába. Tehát a nagymamám a családjával ott élt a saját házukban, amely nem volt az övék!

Rövid családtörténet 2

1952-ben meghalt nagymamám apósa (a dédnagyapám). A három fiú közül a legidősebb folytatta a gazdálkodást, a két kisebbet taníttatták. A középső főiskolára járt és diplomát szerzett, a legkisebb szakmát tanult. Mindhárom fiú az 1950-es években házasodott, 1954-1959 között egymás után születtek meg az unokák. A három fiú közül a legidősebb – immáron a saját családjával és a nagymamámmal – a „saját” házukban élt, ahol viszont lakbért kellett fizetni. Később, mivel, úgymond „birtokon belül volt” az 1950-es évek második felében lehetőséget kapott a arra, hogy részletfizetéssel visszavásárolhassa a szülői házat. A törlesztő-részleteket még a hatvanas években is fizetni kellett. A három fiú közül a legidősebb, aki továbbra is a gazdaságot vezette, 1959-ben üzemi balesetben meghalt...

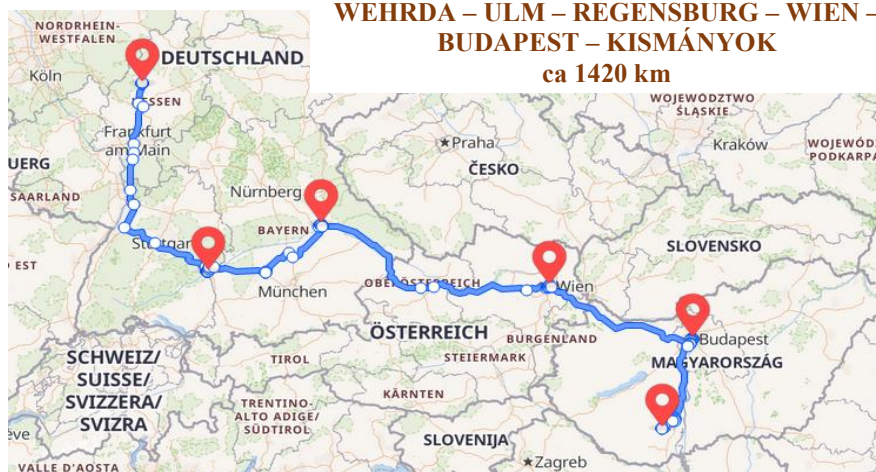
Utószó

Családunk őse, **Johann Heinrich Lohn** (*Wehrda/D, 1714. május 6. – †*Kismányok*, 1788. május 2.) pontosan 305 évvel ezelőtt – 1720 pünkösdkor – hatéves korában családjával együtt Wehrdából Kismányokra vándorolt ki. 1780 körül a Lohn család Bonyhádra költözött, ahol egy ága a mai napig él.

A Lohn család útja:

**WEHRDA – ULM – REGENSBURG – WIEN –
BUDAPEST – KISMÁNYOK**
ca 1420 km

STIFFOLLEREK MAGYARORSZÁGON 6.

Pallai-Wéber Beáta-Pencz-Amrein Ilona: Magyarországi kivándorlókkal kapcsolatos bejegyzések a fuldai anyakönyvekben

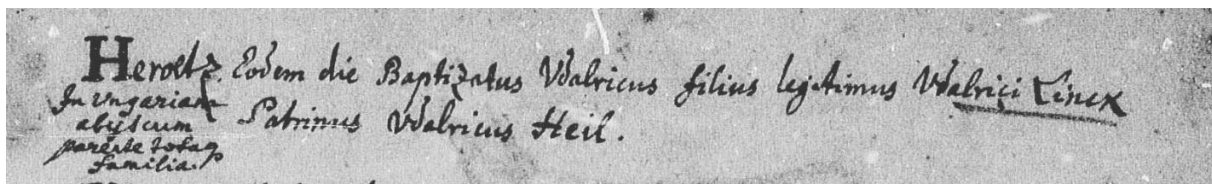
A „Stiffollerek Magyarországon” cikksorozatunkat az eddigiektől eltérően nem egy konkrét család bemutatásával folytatjuk. Arra szeretnénk példákat hozni, hogy a fuldai anyakönyvek milyen bejegyzéseket tartalmaznak a Magyarországra vándoroltakkal kapcsolatban, illetve felhívni a figyelmet arra, hogy milyen fontos források lehetnek ezek a családfakutatásban és a telepes családok származási helyének azonosításában. Az alábbiakban az anyakönyvek típusai szerint ismertetünk néhány esetet. A listánk korántsem teljes, számtalan példát hozhatnánk még fel, inkább csak betekintést szeretnénk nyújtani ebbe a témába.

1. Keresztelési anyakönyvek

A *herolzi* keresztelési anyakönyveket lapozgatva több esetben a keresztelés mellett arra vonatkozóan is találunk információt, hogy a gyermek vagy annak családja kivándoroltak, illetve, hogy az itt keresztelt gyermek Magyarországon halt meg.

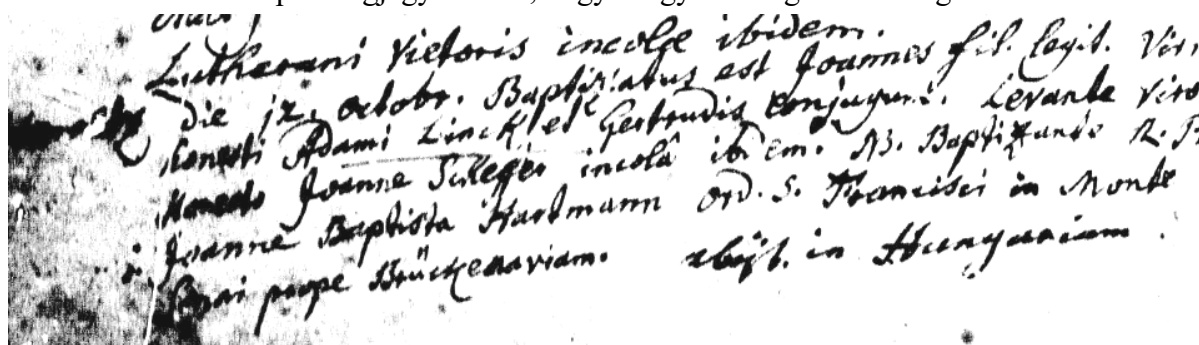
Herolz ma *Schlüchtern* településrésze, Fuldától kb. 30 km-re fekszik délnyugati irányban. Sok család vándorolt ki innen a 18. században Magyarországra, sokkal több, mint amennyit az anyakönyvek alapján be lehet azonosítani. (Több családról is tudomásunk van, akik innen érkeztek, azonban a hiányzó anyakönyvek miatt ezt adatokkal nem lehet alátámasztani.)

A következő bejegyzés 1711-ből származik, **Ulrich Linck** keresztelése. A település neve alatt apró betűkkel feltüntették, hogy Ulrich a családjával Magyarországra vándorolt. Testvérének, Adamnak 1743-ban még Herolzban születik gyermeke, de az 1746-os esztendő már **Geresden** (ma **Geresdlak**, Baranya) találja őket¹. Ulrich nyomát egyelőre nem találtuk meg a baranyai anyakönyvekben, de a himesházi és geresdi halotti bejegyzéseket még nem sikerült teljeskörűen feldolgoznunk.

Ulrich Linck keresztelési bejegyzése, Herolz, 1711.09.03.²

Ha figyelmesen lapozgatjuk a herolzi anyakönyveket, az alábbi 1740-es bejegyzés is megerősíti, hogy a Linck család Magyarországra készült. Ezúttal gyermekének, Johannak a keresztelésénél szerepel megjegyzésként, hogy Magyarországon halt meg.

Johann Linck keresztelési bejegyzése, Herolz, 1740.10.12.³

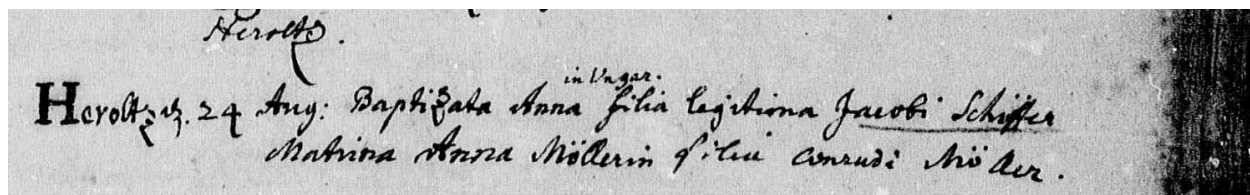
¹ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 253. számú család

² Forrás: https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/DE-Ful3_JEC/1-01/?pg=11, letöltve: 2025.09.21

Adam Linck 1705-ben született Herolzbán Ulrich Linck gyermekeként, s 1732-ben ugyanitt vezette oltárhoz **Gertrud Schöffert**, **Jakob** és **Margaretha Schaffer** leányát, annak a **Kaspar Ignaz Schaffernek**¹ a testvérét, akinek 1737-es herolzi házasságakor Adam Linck tanúként jelenik meg, s aki családjával majd **Kisnyárádon** telepszik le, s 1743-tól már ott születnek gyermekei.

A Linck és a Schaffer család valószínűleg egy időben vándorolt ki Herolzból. Az új hazában is szorosan megmaradtak a családi kapcsolatok. Jól látszik, hogy a két testvér, Gertrud és Ignaz ugyan nem egy településen vetettek gyökeret, de a családok tagjai ennek ellenére egymás gyermekeinek továbbra is keresztszülei voltak.

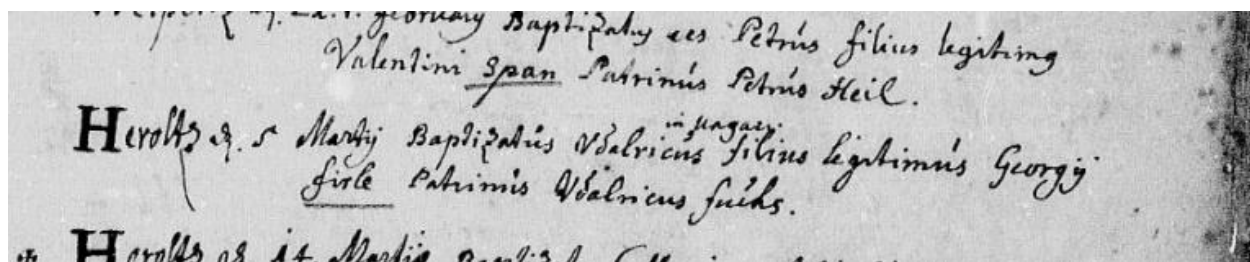
A herolzi anyakönyvben utalást találunk a Schaffer-család kivándorlásával kapcsolatban is. Jakob és Margaretha Schaffer egy másik leánya, Anna, 1712-es herolzi keresztelésénél Anna neve felett apró betűvel az alábbi megjegyzést találjuk: „in Ungar.”

Schaffer Anna keresztelési bejegyzése: Herolz, 1712.08.24.²

További érdekesség a Linck családdal kapcsolatban, hogy a kivándorlók adatbázisában (Lagis) már 1720-ból találunk adatot egy Adam Linck kivándorlásáról³ Herolzból. Nagyon óvatosan kell kezelnünk azonban ezeket az adatokat, ugyanis valószínűleg ez az adat egy másik Adam Linckre vonatkozik, aki 1709-ben házasodott Herolzbán **Margaretha Katharina Orbbal**. Ennek az Adamnak is Ulrich Linck volt az apja, azonban ez az Ulrich Linck nem azonos az 1732-ben házasodott Adam apjával, aki Magyarországon halt meg. Az 1720-ban kivándorolt Adam apja, Ulrich 1729-ben Herolzbán hunyt el. A baranyai anyakönyvekben nincs nyoma ennek az Adamnak, ami nem zárja ki, hogy akár ő is letelepedhetett itt, s hogy a fiatalabb Adam esetleg pont utána, az ő biztatására érkezhetett Geresdre.

Hasonló bejegyzést találunk **Ulrich Fierle (Firle)**⁴ 1713. márciusi keresztelésénél Herolzbán:

Ulrich Fierle (Firle) keresztelési bejegyzése, Herolz, 1713.03.05.⁵

A korai anyakönyvi bejegyzések hiányosságai miatt a Fierle családdal kapcsolatban is sok esetben találgathatunk csak. Ulrich házasságkötését nem sikerült fellelnünk. Lehet, hogy a hiányzó mohácsi anyakönyvekben lenne megtalálható, de az is elképzelhető, hogy olyan településen házasodott, ahol csak később indult az anyakönyvezés (pl. Bóly, Nagynyárad), vagy esetleg még Németországban egy másik településen. Első feleségére vonatkoztatva 1754-ben találhatunk egy érdekes halotti bejegyzést **Bólyban**, mely szerint **Melchior Müller** 21 évesen

³ Forrás: https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/DE-Ful3_JEC/1-01/?pg=37, letöltve: 2025.09.21

¹ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 381. számú család

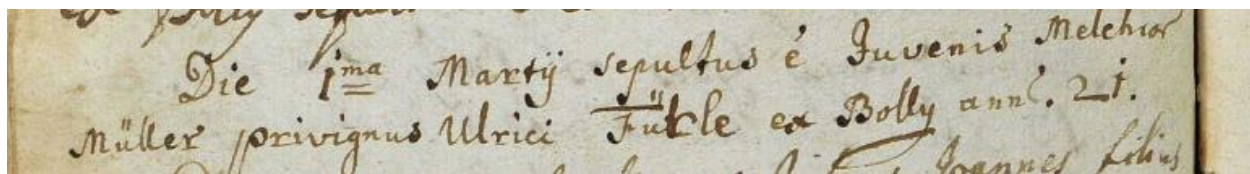
² Forrás: https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/DE-Ful3_JEC/1-01/?pg=12, letöltve: 2025.09.21

³ Forrás: <https://www.lagis-hessen.de/de/purl/resolve/subject/ha/id/2871>, letöltve: 2025.09.21

⁴ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 83. számú család

⁵ Forrás: https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/DE-Ful3_JEC/1-01/?pg=13, letöltve: 2025.09.21

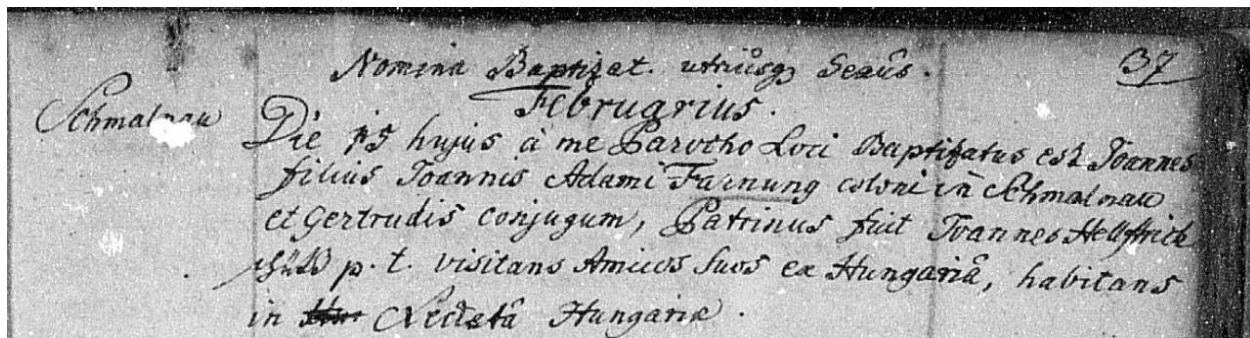
elhuny. Eszerint Melchior Ulrich Fierle mostohafia volt. Ebből következtethetünk arra, hogy Ulrich egy Müller özvegyét vehette feleségül.

Melchior Müller halotti bejegyzése: Bóly, 1754.03.01.¹

Ulrich testvére annak a **Hartman Fierlének**², aki 1746-ban házasodik **Margaretha Flatunggal Herolzban**, s akinek az útja a házasság után néhány évvel szintén először **Bólyba** vezet. Ezt egyébként csak abból tudjuk meg, hogy az 1751-ben Herolzban született Anna Margaretha nevű lánya 1752-ben Bólyban hal meg. Az 1753-as esztendő már **Mucsiban** találja őket és Hartmann ott is hal meg 1776-ban. Ez az életút szintén felhívja a figyelmet arra, hogy illúzió azt gondolni, hogy a 18-19. században nem voltak mobilisak elődeink. Tapasztalataink szerint sokkal könnyebben mozogtak nálunk. Bizonyos szempontból talán könnyebb dolguk is volt, hiszen nem kellett egy kamionra való ingóságot magukkal cipelniük.

A Magyarországra vándoroltak korántsem szakították meg a kapcsolatot az otthonmaradottakkal, hazatértek ügyes-bajos dolgaikat intézni, vagy éppenséggel látogatóba. A következő keresztelési bejegyzés is erről tanúskodik:

Johann Helffrich, fekedő lakos, mint keresztszülő, Schmalnau, 1768.02.15³

Johann Adam és **Gertrud Farnung** Johann nevű fiát 1768. február 15-én keresztelték **Schmalnau**ban, s a keresztapa nem más, mint a **fekedő Johann Helffrich**, aki az anyakönyvi bejegyzés tanúsága szerint éppen a barátainál volt ekkor látogatóban.

Schmalnau Fuldától délkeletre fekszik, kb. 15 km-re, ma **Ebersburg** településrésze és mintegy 1165 lelket számlál. 900-ban említik először az okiratok, amikor a Fuldai Kolostor tulajdonába került.⁴ **Dietershausen** filiája volt, önálló anyakönyvekkel 1730-tól rendelkezik.⁵ Johann Helffrich⁶ 1734-ben született a Schmalnauhoz tartozó **Schützenhof** nevű tanyán és 1757-ben vezette oltár elé az ugyancsak schmalnau Anna Maria Kiliant. Schmalnau barokk temploma 1754-1757 között épült⁷, ha az esküvő nem is itt kötötték, az 1765-ig született öt gyermeket minden bizonnyal ebben a templomban keresztelték. 1765-1766 körül a család a Magyarországra való kivándorlás mellett dönt. A schmalnauiak számára nem volt ismeretlen

¹ Forrás: Pécsi Egyházmegyei Levéltár, Bóly, halotti anyakönyvek, https://e-archivum.pecsiegyhazmegye.hu/hu/fondjegyzek/PEL.III/PEL.III.1-251/PEL_III.017_B%c3%b3ly/matricula/def_1744-1794, 35. oldal, letöltve: 2025.09.21

² Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 78. számú család

³ Forrás: https://data.matricula-online.eu/en/deutschland/fulda/DE-Ful3_JHY/1-02/?pg=23, letöltve: 2025.09.21

⁴ [https://de.wikipedia.org/wiki/Schmalnau_\(Ebersburg\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Schmalnau_(Ebersburg)), letöltve: 2025.09.21

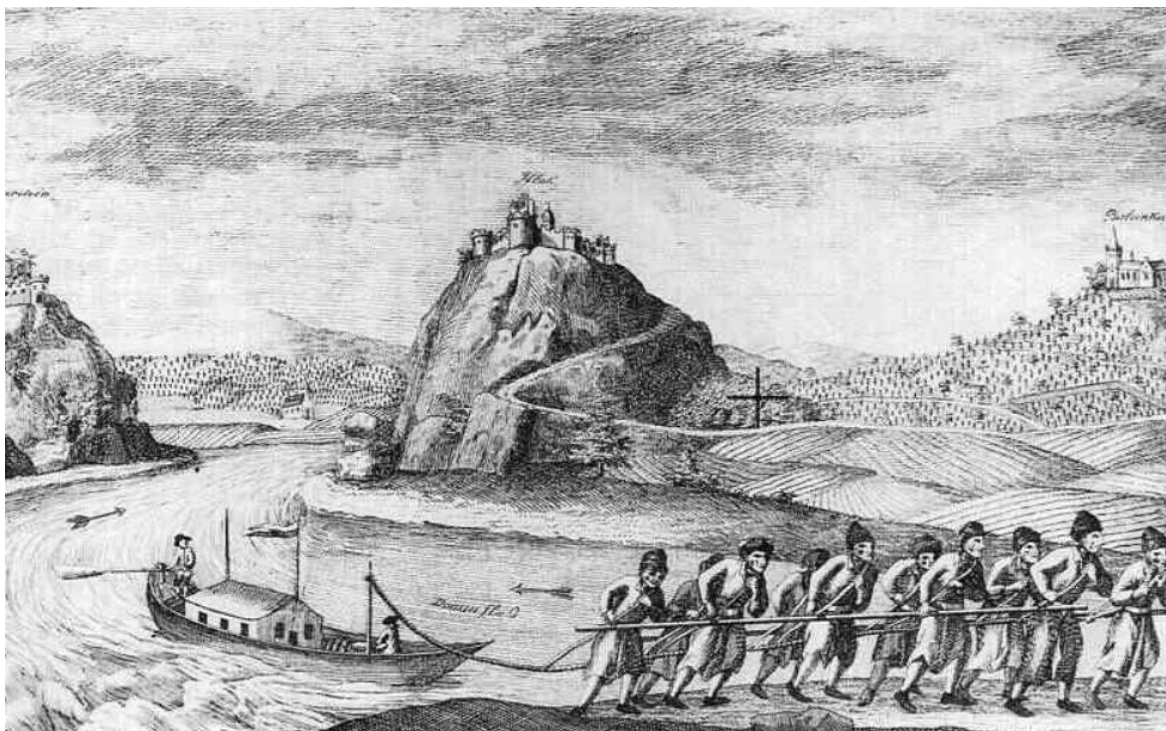
⁵ https://data.matricula-online.eu/en/deutschland/fulda/DE-Ful3_JHY/, letöltve: 2025.09.21

⁶ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 154. számú család

⁷ [https://de.wikipedia.org/wiki/St._Martin_\(Schmalnau\)](https://de.wikipedia.org/wiki/St._Martin_(Schmalnau)), letöltve: 2025.09.21

Magyarország, az 1730-as évek elején számos házasságkötésnél jegyezte fel a kivándorlás tényét az eskető pap, többségüket sikerült is baranyai településeken fellelnünk.

Az 1767-es urbárium már a baranyai Fekeden találja Johannt.¹ Elképzelhető, hogy egyedül vágott neki az útnak, majd miután beváltak számításai, 1767/1768 telére hazatért. Sokat olvashatunk arról, hogy a telepesek a Dunán utaztak az őshazából Magyarországra, az Ulmer Schachtel szinte a betelepülés szimbólumává is vált az utóbbi években. Azt is tudjuk, hogy ezeket a tutajokat csak egy irányban tudták használni, s a célállomáson szétszedték őket, majd a fát eladták. A visszaútra az Ulmer Schachtelek nem voltak alkalmasak, hazalátogatóink választhatták a víziutat, ezeket a hajókat emberi vagy állati (lovak, ökrök) erővel kötelekkel vontatták a partról a folyó folyásirányával ellentétesen. Ez nagyon lassú volt, a visszautazás a németországi őshazába hosszú heteket, de akár hónapokat is igénybe vehetett.

Hajóvontatás rabokkal a Dunán - rézmetszet, 18. század

A magyarok krónikája. Szerkesztette: Glatz Ferenc, Officina Nova, Budapest, 1995, 333. oldal²

Valamivel gyorsabb volt a szárazföldi út, postakocsival, esetleg teherszállító kocsikkal, előbbi volt a leggyorsabb módja a hazajutásnak, mivel éjszaka is közlekedett, azonban az időjárási viszonyok függvényében ez is több hétig tartott és a legköltségesebb utazási forma volt. A rendszeres postakocsi-forgalom 1752-ben indult meg Magyarországon, az első járat Bécs és Buda között közlekedett. A delizsánszoknak menetrendjük és meghatározott útvonaluk volt, a Buda-Bécs utat 30 óra alatt járták meg.³ A szülőföldjükre visszatérő telepesek a több mint ezer kilométeres utat több szakaszban tették meg és feltételezhetően kombinálták az egyes közlekedési eszközöket is.

Fekeden a Helffrich család első gyermeke 1769-ben jött világra, talán ez is azt támasztja alá, hogy Johann a családját csak 1768-ban hozhatta Magyarországra. E gyermeket még több követi egészen 1784-ig. A gyermekáldásban gazdag házasság ellenére a családnév kihalt Fekeden, viszont háznévként tovább él, az Obere Dorf 110-es számú háza őrzi emléküket⁴.

¹ Forrás: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CSVZ-VN58?cat=668800&lang=en&i=626>, letöltve: 2025.09.21

² <https://mek.oszk.hu/01900/01902/html/index996.html>, letöltve: 2025.09.21

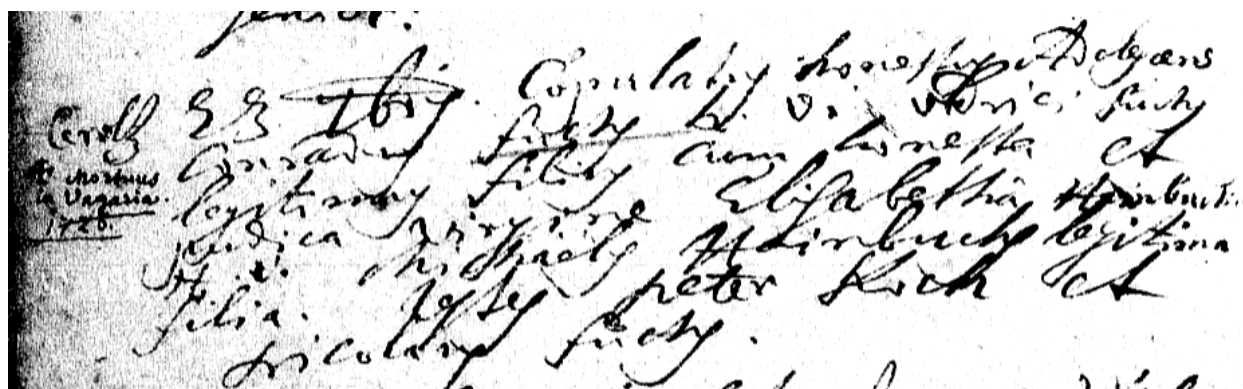
³ <https://cultura.hu/kultura-plusz/delizsansz-az-utakon/>, letöltve: 2025.09.21

⁴

https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszag_i_nemzetisegek/nemetek/feked/die_alte_heimat_ruft/pages/da_hr_11_komm.htm, letöltve: 2025.09.21

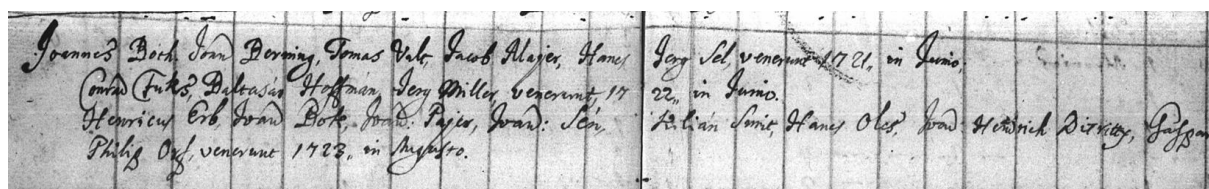
2. Házassági anyakönyvek

Amint azt a kereszteleseknél láthattuk, a herolzi anyakönyvek rendkívül gazdagok a kivándorlásra való utalásokban. Ennek az 1721-es házassági bejegyzésnek a margójára például azt jegyezték fel, hogy **Konrad Fuchs** 1728-ban Magyarországon hunyt el.

Konrad Fuchs házassági bejegyzése, Herolz, 1721.09.23¹

A Fuchs család **Mucsiban** telepedett le. Konradnak nincs nyoma az anyakönyvekben, mivel még az anyakönyvezés kezdete előtt elhunyt. A bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy valóban Mucsiba került, az adóívekben találjuk, ahol feljegyezték, hogy Konrad 1722-ben érkezett.

Mucsi adóösszeírás, 1723.²

Nagyon érdekes egyébként, hogy Konrad Fuchs esetében is megfigyelhetjük, ahogy a különböző családok együtt mozognak. Konrad felesége, **Elisabeth Hambuch** (Haimbuch), annak a Michael Hambuchnak³ a lánya, aki maga is Mucsiban hal meg 1748-ban, s akinek több gyermeke és leszármazottja is Mucsiban él tovább, s akik szintén rokonságban állnak a **máriakémenői** Hambuchokkal is.

A legtöbb magyar vonatkozású házassági bejegyzés azonban csupán arról szól, hogy a házaspár az esküvő után Magyarországra távozott. **Flieden** Fuldától 17,5 km-re található délnyugati irányban, 1644-től állnak rendelkezésre anyakönyvei, plébánosa számos kisebb környező települést látott el a 18. században. Az 1724-es évvel kezdődő anyakönyvben sok esetet láthatunk, melyben az eskető pap a magyarországi kivándorlást feltüntette, álljon itt egy példának!

Konrad Bachus⁴ 1730 áprilisában Fliedenben mondta ki az igent a **magdlosi Gertrud Grob**nak, mindkét fiatal 24 éves volt ekkor. Magdlos ma Flieden településrésze, mintegy 739 lakossal⁵. A házasságkötést követően Bachusék Magyarországra költöznek, előbb **Himesházán**, majd **Geresden** élnek, végül a család visszaköltözik Himesházára. 1730-1742 között hat gyermekük születik, mígnem Konrad mindössze 37 éves korában, 1743-ban meghal⁶.

¹ Forrás: https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/DE-Ful3_JEC/1-01/?pg=125, letöltve: 2025.09.21

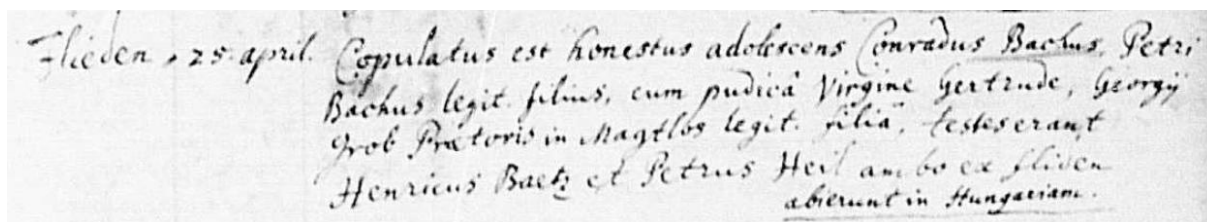
² Forrás: MNL.TML.IV. 5. a. Ö. 283. 1723.

³ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 132. számú család

⁴ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 12. számú család

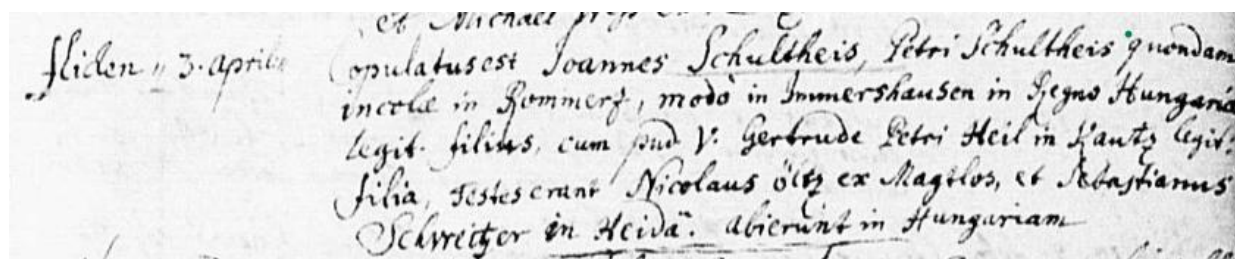
⁵ <https://de.wikipedia.org/wiki/Magdlos>, letöltve: 2025.09.21

⁶ Hengl, Ferdinand: Deutsche Kolonisten im Komitat Baranya/Ungarn, 1688-1752, Teil I., AKdFF, Darmstadt, 1983, 26. oldal

Konrad Bachus és Gertrud Grob házasságkötése, Flieden, 1730.04.28.¹

Himesháza és Flieden közötti szoros kapcsolatot mutatja a következő bejegyzés is. **Johann Schulteis**², Peter fia 1725-ben nősült meg **Flieden**ben, a **kautzi** Peter **Heil** lányát, Gertrudot vette el. Kautz **Höf und Haid** faluhoz tartozik, ami ma szintén Flieden településrésze³. A bejegyzés szerint a vőlegény a Neuhofohoz⁴ tartozó **Rommerz**ből származott, de a Magyar Királyság „**Immershausen**” nevű településén élt. Bár kicsit eltorzítva írták fel a nevet, azonban minden kétséget kizáróan Himesházáról van szó. A házassági bejegyzés után a pap gondosan felírta, hogy a pár Magyarországra távozott. Johann születésének nem bukkantunk nyomára a neuhofoi anyakönyvben, viszont tudjuk róla, hogy 1720-ban 55 forinttal hagyta el Rommerzet⁵, 1724-ben már adófizető Himesházán. A házaspár sorsáról nincs több információnk. Valószínűleg az anyakönyvezés kezdete előtt halhattak meg Himesházán, de akár el is költöztek onnan. Hengl felsorol még egy Johann Schulteist Geresden, aki 1727-1730 között adózott ott, illetve 1730-tól egy Johann Schulteist Pécsváradon, aki Christina nevű feleségével több gyereket is kereszteltetett⁶. Nem kizárt, hogy nem három személyről van szó, hanem ugyanazon Johannról, de ezt a himesházai és pécsváradai anyakönyvek hiánya miatt sem bizonyítani, sem cáfolni nem lehet. Az első időszakban a telepesek gyakran költözödkötek, ha egy hellyel nem voltak elégedettek, akkor máshol próbálták szerencsét, így akár az is elképzelhető, hogy vármegyén kívülre távoztak.

Johann Schulteis és Gertrud Heil házasságkötése, Flieden, 1730.04.03.⁷

Olyan házassági bejegyzéssel is találkoztunk, amelyben a vőlegény apjának magyarországi lakhelyét adja meg. **Johann Hengl**⁸ (Henckel) 1721-ben **Kauppen**ben (ugyancsak a fliedení plébániához tartozó falucska) vette feleségül **Katharina Azertet**. Johann apja a bodai (ma **Fazekasboda**, Baranya vármegye) **Melchior Hengl**⁹ volt.

¹ Forrás: <https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/flieden-st-goar/1-04/?pg=111>, letöltve: 2025.09.21

² Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 410. számú család

³ https://de.wikipedia.org/wiki/H%C3%B6f_und_Haid, letöltve: 2025.09.21

⁴ Forrás: <https://www.lagis-hessen.de/de/subjects/idrec/sn/ol/id/6786>, letöltve: 2025.09.21

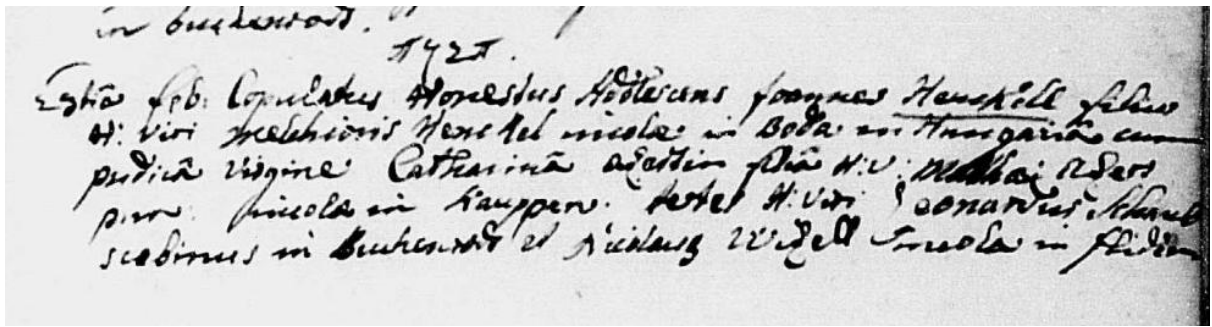
⁵ Forrás: <https://www.lagis-hessen.de/en/purl/resolve/subject/ha/id/2880>, letöltve: 2025.09.21

⁶ Hengl, Ferdinand: Deutsche Kolonisten im Komitat Baranya/Ungarn, 1688-1752, Teil I., AKdFF, Darmstadt, 1983, 606-607. oldal

⁷ Forrás: <https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/flieden-st-goar/1-04/?pg=106>, letöltve: 2025.09.21

⁸ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 160. számú család

⁹ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 162. számú család

Johann Henkell és Katharina Azert házasságkötése, Kauppen, 1721.02.23.¹

Melchiorról az első ismert anyakönyvi bejegyzés 1693-ból származik Fliedenből, amikor is feleségül vette **Anna Scharfert**. A környező településeken nem is találjuk nyomukat egészen 1705-ig, ekkor egy gyermeket kereszteltetnek a neuhofi plébániához tartozó **Niederkalbach**ban. (Niederkalbach ma Kalbach településrésze és lakóinak száma nem éri el az 1500 főt.²) Azt még nem sikerült kiderítenünk, hogy hol tartozkodott a család 1693-1705 között és erre az időszakra esik Johann születése is. Melchior 1719-ben hagyja el Németországot és Fazekasbodán telepedik le. Arról nincs tudomásunk, hogy Johann már ekkor is vele tartott-e, vagy csak a házasságkötése után vándorolt ki. Hengl³ szerint Johann uradalmi hajdú volt, és 1723-tól élt **Fazekasbodán**, majd 1735-től **Szűrben**.

„Az első sorsa a halál volt” – szól a közismert mondás a telepesekről. Többször találkoztunk a fuldai anyakönyvekben olyan házassági bejegyzéssel, amelyben Magyarországon megözvegyült férfi tért vissza falujába néhány évvel a kivándorlása után és választott magának új feleséget. Ezek a bejegyzések elsősorban a telepítés első éveire jellemzőek. Mi lehet ennek az oka? Az első kivándorlók többnyire házaspárok vagy kisgyermekes családok voltak. Feltehetőleg a falvak újratelepítésének első szakaszában nem állt kellő számú egyedülálló nő „rendelkezésre”, hogy valamennyi megözvegyült férfi új házastársat találjon magának. Valószínűleg kevesebb lehetett az özvegy nő, illetve a szülőkkel Magyarországra érkezett lányok sem érték még el a felnőttkort.

Az alábbi bejegyzés érdekessége, hogy pontosan megmondja a kivándorló magyarországi tartózkodási helyét. Nem állítanánk, hogy az ilyen nagyon ritka, de tény, hogy nem is túl gyakori. Az anyakönyvek lapozgatása közben azért elő-előfordul és erre szeretnénk példákat mutatni.

Ebben az 1759-es herolzi házassági bejegyzésben pontos információt kapunk arról, hogy a **wildflecken**i özvegy **Johann Geis**⁴ lakhelye Ráczipetre, mai nevén **Újpetre**, Baranya vármegyében. Johann első felesége, Elisabeth 1758. márciusi halála után visszatér hazájába újraházasodni. Ezúttal a herolzi **Theodor Bernhard** lányát, Anna Katharinát veszi feleségül. 1760 szeptemberétől Újpetrén születnek gyermekeik. Anna Katharina apja, Theodor Bernhard, annak a **Franz Bernhardnak**⁵ a testvére, akinek 1741-ben **Versenden** születik gyermeke, s akiknek édesanyja a máriakéméi **Hambuch** család rokona **Herolzból**.

¹ Forrás: <https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/flieden-st-goar/1-03/?pg=102>, letöltve: 2025.09.21

² <https://de.wikipedia.org/wiki/Niederkalbach>, letöltve: 2025.09.21

³ Hengl, Ferdinand: Deutsche Kolonisten im Komitat Baranya/Ungarn, 1688-1752, Teil I., AKdFF, Darmstadt, 1983, 236. oldal

⁴ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 100. számú család

⁵ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 19. számú család

Herold
 20ta Aprilis exhibet a parris. Johannes Geis in Hungaria
 vinctus et de obitu parris coniugis, sua Testimonialibus
 ab eodem: quod generas, seque adhuc omnino liberum esse in super
 medio iuramento aperuit. post hinc in facie
 Ecclesie copulatus est, per honestat. Virgine Anna Geis natus
 in Wittelsper diocesis Herbolz, cum puella Anna
Catharina Bernhard coniugum Theodori Bernard p. m. et
Anna Dorothea incolarum in Herold filia legitima. Testes
Ursi honesti Herolzi et capituli Cecili et Johannes Georgius
Bernard frater germanus Spitzer neofonsi abiciunt in Hungaria

Johann Geis és Anna Katharina Bernhard házassági bejegyzése: Herolz, 1759.04.23.¹

Herolzon kívül máshol is beleakadtunk hasonló bejegyzésekbe. Az alábbi házasságkötés a *neuhofi* anyakönyvekből származik, és újabb példa arra, hogy bizony nem létezett távolság az őshaza és Magyarország között. 1725-ben a *lovászhetényi* (Baranya) özvegyember **Johann Thurn**² is visszatért hazájába, hogy újraházasodjon. **Anna Ludwigit**, az elhunyt **Johann Ludwig** hajadon leányát veszi nőül *Niederkalbach*-ban, akitől 1726-tól Lovászhetényben születnek gyermekei.

1725. d. 6. febr. Copulatus honestus viri Johann Thurn ex Lovaszheteny in ungarum cum puella
 virgine Anna Ludwig p. m. relicta filia et nuda.
 Romm. d. 6. Consulatus Honesti Holstern Hartmann Honesti Nicolaus Blum p. m.

Johann Thurn és Anna Ludwig házassági bejegyzése: Neuhof, Niederkalbach, 1725.02.06.³

Neuhof Fuldától kb. 14 km-re kissé délnyugatra helyezkedik el. Lakosainak száma ma kb. 11.000. Nagyon sokan jöttek el a 18. században innen, illetve a *neuhofi* plébániához tartozó településekről Baranya kis falvaiba, *Fazekasbodára*, *Szajkra*, *Apátvarasdra*, de itt is említhetjük a Tolna vármegyei *Mucsit* vagy *Högyészt*.

Ugyancsak özvegyember Németországba való visszatérésének és újraházasodásának vagyunk tanúi a következő bejegyzésben.

Anno. 1723. / 10.
 11ta Januar: praemissis 3. denunciationibus in facie Ecclesie
 copulatus Joannes Henrico Prinzhausen Von Saichen
 in Ungaria libera Wittelsper Widug. cum puella
 virgine Anna Margaretha honesti Burkardi Sippel
 p. m. legitima filia honi Operim bas pp. Teste Johannes
Kircher Senior honi Widug. Wid Johannes frater
aus der Land Prindsch.

**Johann
 Heinrich
 Prinzhausen és
 Anna
 Margaretha
 Sippel
 házasságkötése,
 Hünfeld,
 1723.01.11.⁴**

¹ Forrás: https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/DE-Ful3_JEC/1-01/?pg=143, letöltve: 2025.09.21

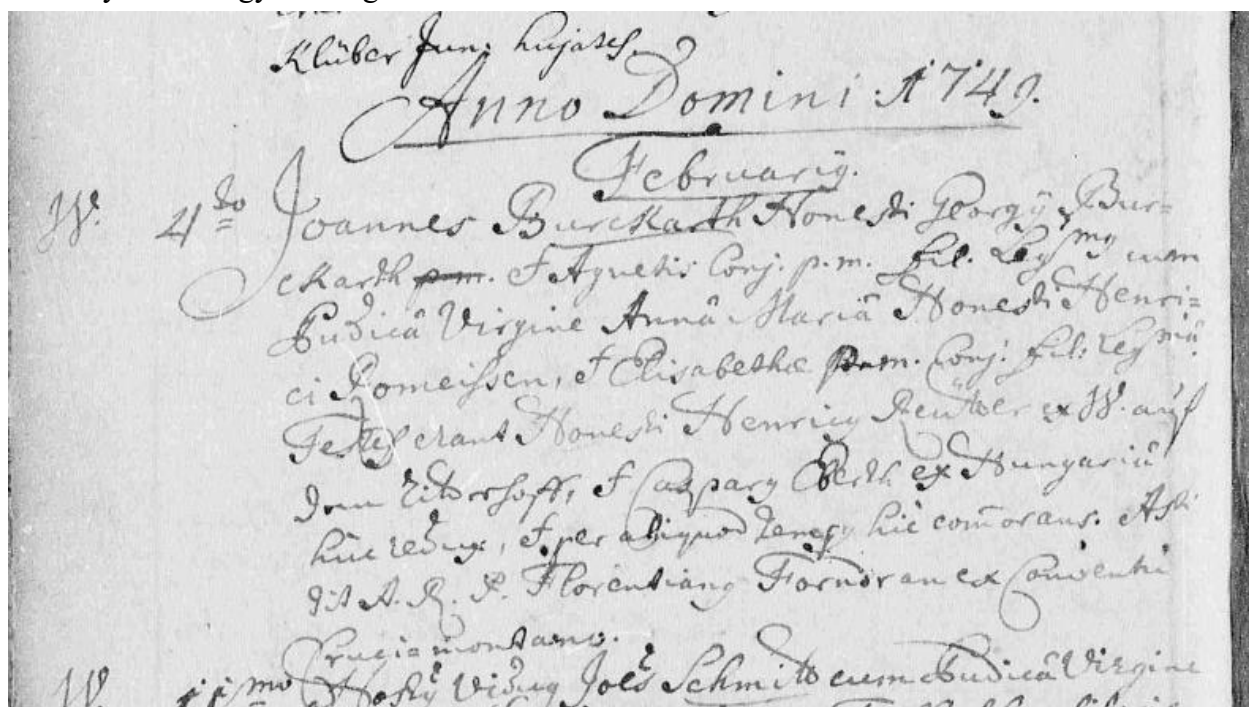
² Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 438. számú család

³ Forrás: <https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/neuhof-st-michael/1-01/?pg=281>, letöltve: 2025.09.21

⁴ Forrás: https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/DE-Ful3_JEO/1-03/?pg=170, letöltve: 2025.09.21

Az **Unterleimbachshof**ból származó **Johann Heinrich Princzhaus**¹ (az őshazában Princzhauser) 1718-ban vette feleségül **Margaretha Schnell** **Hünfeld**ben, akitől egy lánya született. Unterleimbachshof Rückershez tartozó tanya, Fuldától északkeletre fekszik, Rückers Hünfeld településrésze és nem tévesztendő össze a Flieden mellett található Rückers-szel. Bár az okiratok szerint Johann Heinrich 1723-ban 100 forinttal hagyta el Németföldet², azonban a fenti házassági bejegyzés miatt a kivándorlást korábbra datálhatjuk. Margaretha feltehetőleg 1722 körül elhunyt és Johann Heinrich visszatért Hünfeldbe, ahol **Anna Margaretha Sippelt** vette nőül. Az anyakönyvi bejegyzésben **szajki** lakóhelyet jegyeztek fel nála. Valószínűleg ekkor fizethette meg a manumissziót és távozott második feleségével véglegesen Magyarországra. A babarci anyakönyvek 1724-től ismerik a családot, Anna Margarethával kötött házasságából származó első lányát ekkor keresztelteti Szajkon. Johann Heinrich testvére, **Jakob**³ ugyancsak 1723 elején házasodott Hünfeldben, s ő is követi bátyját Szajkra. A Matricula Online oldal információi szerint sajnos hiányoznak a hünfeldi keresztelések 1681-1697, illetve 1703-1714 között, feltehetőleg az első időszakra esik a Princzhaus testvérek születése. A Princzhaus családnak még ma is vannak névviselő leszármazottai Baranyában.

Az első pontban ismertettünk egy esetet, ahol a Magyarországról hazalátogatott kivándorló keresztszülöként lépett fel, s a magyarországi lakhelyét a pap feljegyezte. Ehhez hasonló a következő bejegyzés, amikor az egyik házassági tanúnál tapasztaljuk azt, hogy lakóhelyeként Magyarország van feltüntetve.

Kaspar Eberth, mint esküvői tanú, Wüstensachsen, 1749.02.04.⁴

1749. február 4-én **Johann Burckarth Wüstensachsen**ben feleségül vette **Anna Maria Romeisent**, a második tanú nem más, mint a Magyarországról visszatért **Kaspar Ebert**⁵. Wüstensachsen 24 km-re fekszik délkeleti irányban Fuldától, az 1225 fős falu ma **Ehrenberg** településrésze. Az anyakönyvi bejegyzésben ugyan nem szerepel a magyarországi lakóhely neve, azonban Kaspar Ebert sorsát ismerjük. Johann Kaspar Ebert, Johann és Susanna

¹ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 346. számú család

² Forrás: <https://www.lagis-hessen.de/de/purl/resolve/subject/ha/id/3086>, letöltve: 2025.09.21

³ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 345. számú család

⁴ Forrás: https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/DE-Ful3_JJP/1-03/?pg=157, letöltve: 2025.09.21

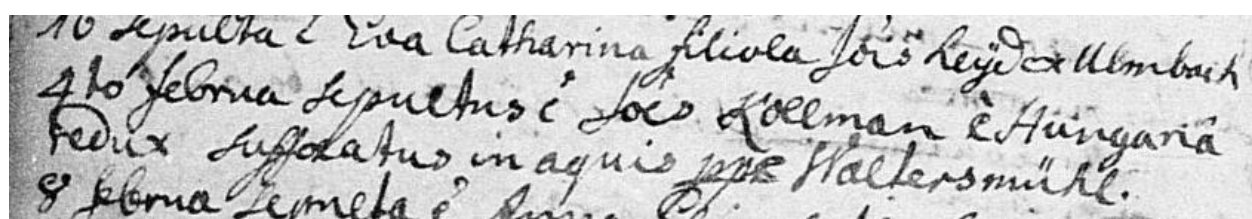
⁵ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 65. számú család

gyermekként látta meg a napvilágot 1700-ban Wüstensachsenben, s 1724-ben kötött házasságot a vele egyidős Eva **Keidellel**. 1743-ig hét gyermekük születik, három évvel később vándorolnak Magyarországra és **Márok**on telepednek le. Valószínűleg Kaspar Ebert beszámolt az otthoniaknak a magyarországi körülményekről és lehetőségekről, minden bizonnyal az ő tapasztalatai indíthattak egy kivándorlási hullámot az 1750-es években Wüstensachsenben, a telepesek jó része őt követve szintén **Márok – Villány - Lapáncsa** térségében lelt új hazára.

3. Halotti anyakönyvek

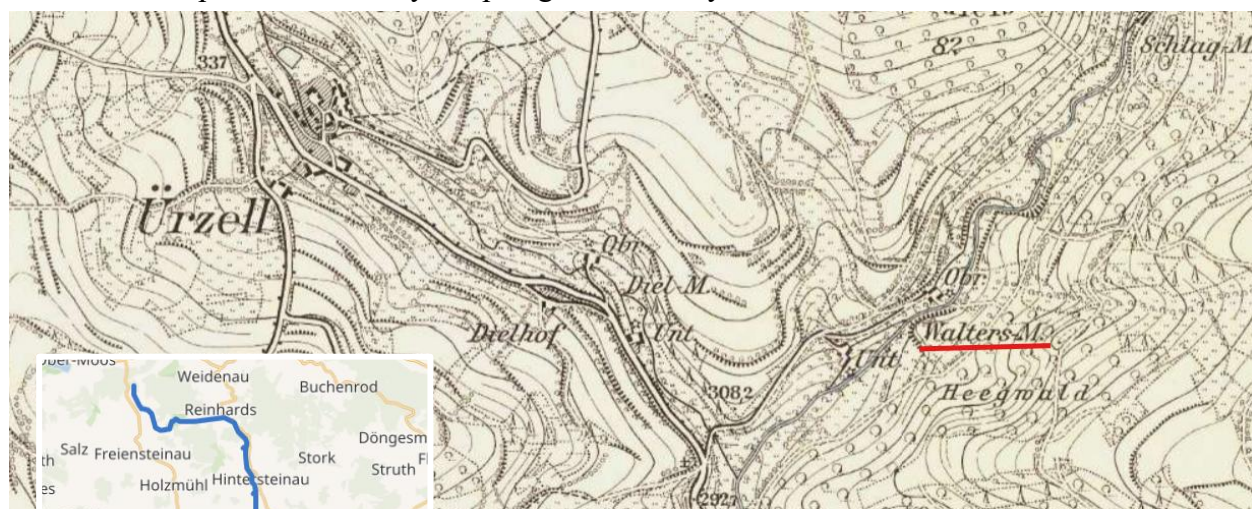
Lényegesen ritkábban fordul elő, hogy a halotti anyakönyvben akadunk Magyarországgal kapcsolatos bejegyzésre és sokkal nehezebb dolgunk van a személyek beazonosításában, esetlegesen nem is járunk sikerrel, vagy úgy ítéljük meg, hogy még sok a bizonytalanság és mélyebb kutatásokra van szükség.

Az *ulmbachi* halotti anyakönyvben egy 1741-es bejegyzésre lettünk figyelmesek. Február 4-én temették el **Johann Kollmant**, aki Magyarországról tért vissza és a **Waltersmühle** melletti vízbe fulladt bele.

Johann Kollman halotti bejegyzése, Ulmbach, 1741.02.04¹

Az **Uerzell**hez tartozó Waltersmühle, azaz a Walter-malom 7 km-re található Schlüchterntől, Ulmbachtól, a plébánia székhelyétől pedig, északi irányban fekszik².

Waltersmühle elhelyezkedése³

A bejegyzésben szereplő víz feltehetőleg a 23 km hosszú Steinaubach (vagy Steinebach) lehetett, amely a Kinzig mellékfolyója.⁴

Steinaubach

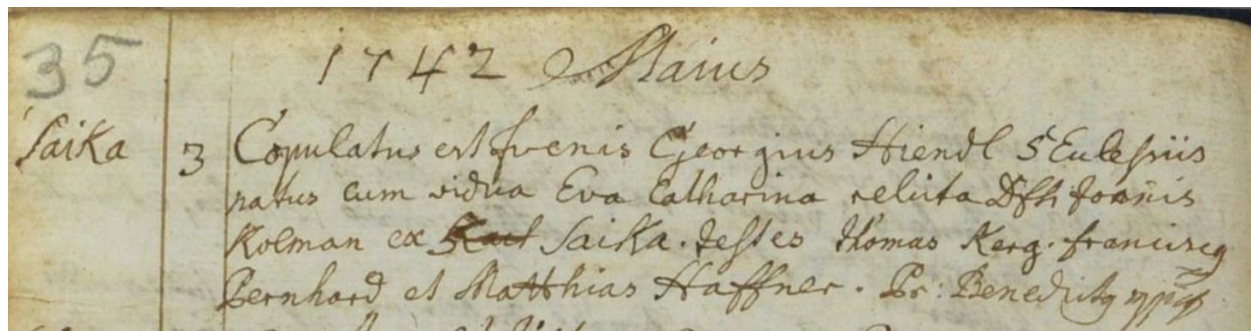
¹ Forrás: https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/DE-Ful3_JIT/1-02/?pg=337, letöltve: 2025.09.21

² <https://www.lagis-hessen.de/en/subjects/gsrec/current/10/sn/ol?q=uerzell>, letöltve: 2025.09.21

³ <https://maps.arcanum.com/en/map/europe-19century-secondsurvey/?bbox=1048029.5275457986%2C6512978.946225383%2C1055295.8225471582%2C6515467.9269589195&layers=158%2C164>, letöltve: 2025.09.21

⁴ [https://de.wikipedia.org/wiki/Steinebach_\(Kinzig\)#/map/0](https://de.wikipedia.org/wiki/Steinebach_(Kinzig)#/map/0), letöltve: 2025.09.21

Sajnos az anyakönyvi bejegyzésben nincs utalás az elhunyt életkorára, így csak találgatni tudunk. Hengl Baranya-könyvében három Johann Kollmann is szerepel. Az elsőt, a **Kisnyáradon**, majd később **Szalatnagon** élt telepest kizárhatjuk, hiszen őt sikeresen beazonosítottuk¹. A másik kettő **Szajkon** élt. Az első szajki Johannak két házasságát sorolja fel Hengl, 1738-ban vette nőül **Margaretha Forthont**, majd megözvegyült és egy évvel később **Eva Katharina Vogl** özvegyasszonynak fogadott örök hűséget. Egyik házasságban sem jegyezték fel gyermeket. A másik szajki Johann egy fiút kereszteltet 1749-ben, tehát őt is kizárhatjuk. Ha tüzetesebben megvizsgáljuk a babarci anyakönyveket, akkor láthatjuk, hogy Eva Katharina, Johann Kollmann özvegye 1742. május 3-án újra házasodott.

Georg Hiendl és özvegy Eva Katharina Kollmann házasságkötése, Szajk, 1742.05.03.²

Az 1739-1742-es időszak babarci halotti anyakönyveit átnézve nem találtunk halálozási bejegyzést Johann Kollmannról, ez is azt támaszthatja alá, hogy ő lehet a keresett személy. Azonban azt is el kell ismernünk, hogy ezek a korai anyakönyvek meglehetősen hiányosak, különösen a halotti bejegyzések tekintetében.

Az ulmbachi anyakönyvek több Johann Kollmant is ismernek az 1700-as évek elején. Thomas Kollmann 1706-ban és 1710-ben is kereszteltet Johann nevű gyermeket, míg Christophnak 1709-ben születik Johann fia. Talán utóbbi a valószínűbb, hiszen Christoph *uerzelli* volt, a keresztapa pedig az Uerzellhez közel eső tanyacsoporton, **Wannon** élt. Ugyanakkor Thomas valószínűleg ulmbachi volt, mivel nála nem került település feltüntetésre, csak a keresztapánál, aki **sarrodí** volt. Sarrod viszont Ulmbachtól délre fekszik. Mind Ulmbach, mind Sarrod messzebbre van a Walter-malomtól.

Láthatjuk, hogy sok a bizonytalanság és a feltételezés Johann Kollmann beazonosításában. Éppen ezért nem is soroltuk fel őt a fuldai kivándorló családok könyvében. A történet kulcsa lehet talán az ugyancsak szajki **Michael Kollmann**, akinek nyomát 1733-tól találjuk Magyarországon. Valószínűleg rokoni kapcsolatban lehetett Johannal, mivel annak első házasságkötésekor tanúként lépett fel. Sajnos eddig még nem sikerült őt a németországi anyakönyvekben fellelnünk.

Olyan bejegyzésekre is bukkantunk, ahol nem visszatérőről vagy visszalátogatóról van szó, hanem olyan, az őshazában elhunyt személyről, akinek a hozzátartozója (apja, férje) élt Magyarországon. Ez is azt igazolja, hogy a kivándorlók eleinte óvatosak voltak, nem számolták fel otthoni életüket, hanem sok esetben a családfő egyedül indult útnak és csak később követte őt a családja.

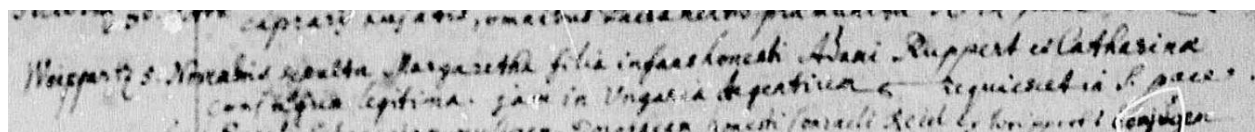
A herolzi anyakönyvekben a halotti bejegyzéseknél is találkozhatunk utalással Magyarországra vonatkozóan. **Adam Rupert**³ 1720-ban házasodott **Weiperzben** az **oberstorki Katharina Junggal**. Hengl szerint Adam 1722-23-ban érkezik **Himesházára**, viszont ez a halotti bejegyzés 1724-ből származik. Érdekessége, hogy az apa lakhelyeként Magyarország van megadva. Egy újabb bizonyíték arra vonatkozóan, hogy bizony több család esetében is a

¹ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 234. számú család

² Forrás: https://e-archivum.pecsiegyhazmegye.hu/hu/fondjegyzek/PEL.III/PEL.III.1-251/PEL_III.004_Babarc/matricula/1_bcd_1722-1759/cop_1722-1759, 20. Oldal, letöltve: 2025.09.21

³ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 371. számú család

családfő előre ment, s a feleség és a gyerekek csak később mentek utána. Margaretha születése nem került bejegyzésre a keresztelési anyakönyvekben valószínűleg azért, mert rögtön a születés után meghalhatott.

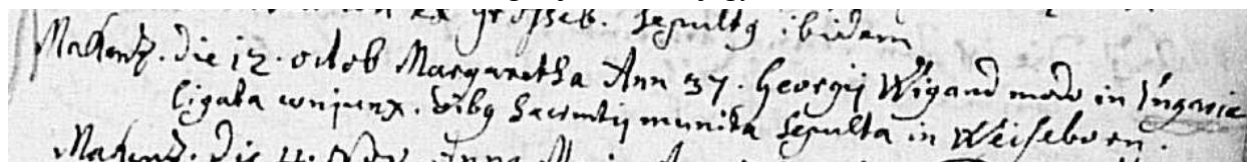
Rupert Margaretha halotti bejegyzése, Weiperz, 1724.11.05.¹

Adam **Rupert** első felesége, Katharina egyébként annak a Peter Jungnak a lánya, akinek egy másik gyermeke, Nikolaus szintén Himesházán telepszik le, s 1736-ban özvegyként újraházasodik **Gertrud Nichterrel**.

Adam és Katharina családjával kapcsolatban a könyvünkben szereplő adatok pontosításra szorulnak, ez sajnos csak a kézirat lezárása után vált nyilvánvalóvá. Ennek megfelelően a párnak Weiperzben a következő gyermekei születnek:

*1722. 03. 17.	Peter	Keresztapa: Peter Lieleider , Sohn von Thomas
*kb. 1724	Margaretha	+1724.11.05.

A következő eset nem egy gyermek, hanem az otthon hátrahagyott feleség haláláról számol be. **Margaretha Wigand** 1724-ben 37 éves korában halt meg **Mackenzellben**. Az 1971-ig önálló Mackenzell ma Hünfeld város egyik kerülete.² Az anyakönyvi bejegyzés szerint Margaretha férje, Georg, ekkor Magyarországon élt. Érdekes, hogy valaki az „Ungaria” szót ceruzával alá is húzta, illetve külön meg is jelölte a bejegyzést.

Margaretha Wigand halálózása, Mackenzell, 1724.10.12³

A **stendorfi Johann Georg Wigand** 1715-ben vette feleségül a mackenzelli **Margaretha Flügelt**. Bár több Wigand-családot sikerült Magyarországon beazonosítanunk, azonban Georgnak nem találtuk nyomát sem Baranyában, sem pedig a fuldaiak két leggyakoribb tolnai céltelepülésén, Mucsiban, illetve Závodon sem.

4. Családkönyvek (lélekösszeírások)

Szigorú értelemben nem tekinthetjük ezeket anyakönyveknek, a papok az anyakönyvek alapján, egy későbbi időpontban állították össze ezeket a lélekösszeírásokat. Adott évre vagy időszakra vonatkozóan sorolják fel a településen (vagy a plébánia településein) élt családokat. Rendszerint ezek később készültek, illetve későbbi éveket ölelnek fel, mint a számunkra releváns kivándorlás időszaka, azonban bizonyos esetekben forrásul szolgálhatnak német telepeseinkkel kapcsolatban. Szép példája ennek a **wüstensachseni** családkönyv, ahol a pap nemcsak az anyakönyvi adatokat jegyezte fel, hanem azt is, ha valaki idegenben született, házasodott, elköltözött, illetve kivándorolt. Érdekessége, hogy nemcsak a római katolikus hívőket tartalmazza, hanem a protestáns, illetve a zsidó családokat is, így adva képet a település lakóiról.

Kaspar Eberth kapcsán említettük, hogy az 1750-es években több család is útrakelt Wüstensachsenből, hogy Magyarországon leljen új hazára. Egy példán keresztül szeretnénk bemutatni, hogy ez hogyan tükröződik a családkönyvben. **Valentin Eberth**⁴, **Balthasar Eberth** és **Veronika Martin** első gyermekeként látta meg a napvilágot. Közeli rokonságban nem állt a

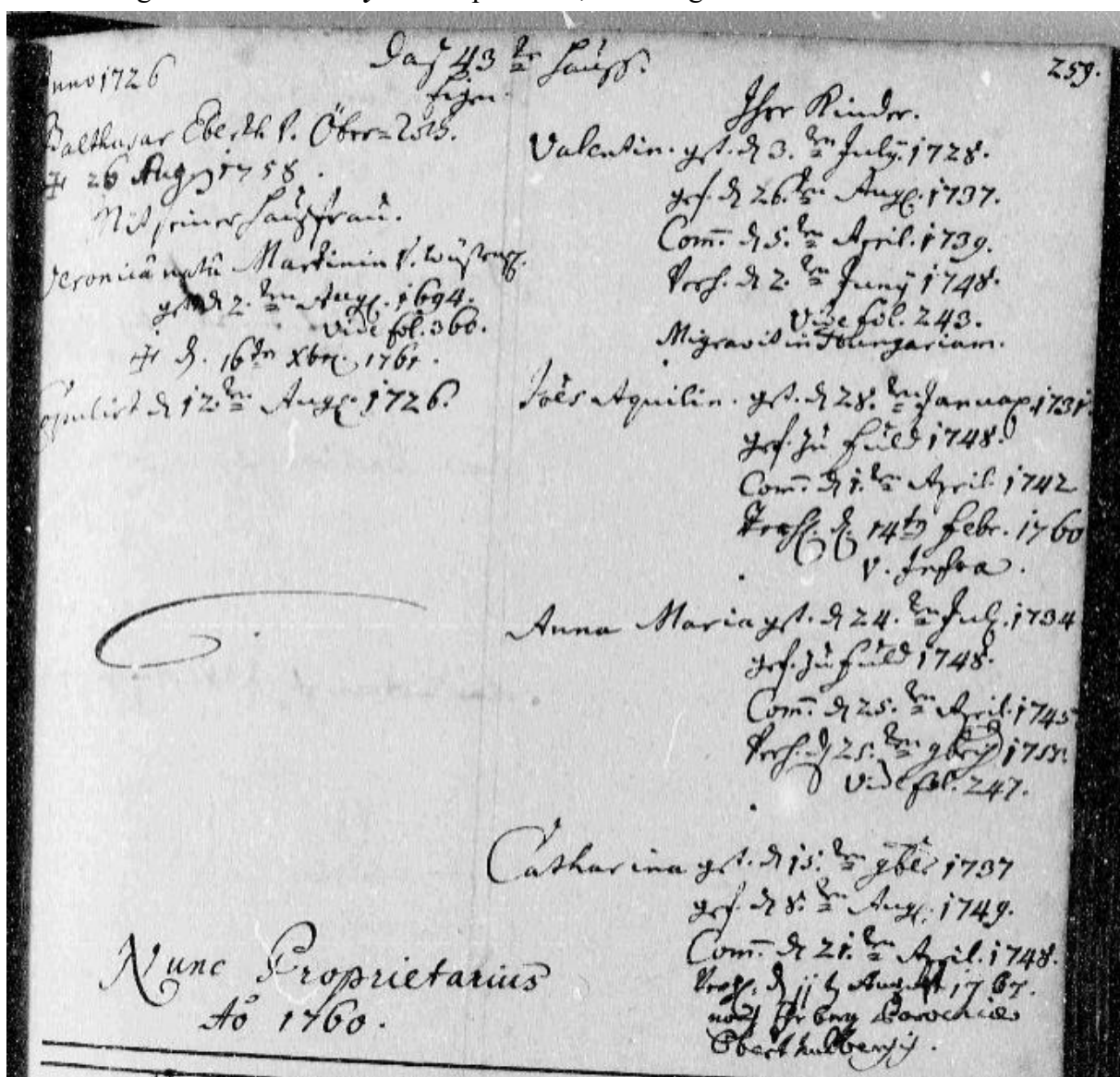
¹ Forrás: https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/DE-Ful3_JEC/1-01/?pg=176, letöltve: 2025.09.21

² <https://de.wikipedia.org/wiki/Mackenzell>, letöltve: 2025.09.21

³ Forrás: https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/fulda/DE-Ful3_JGA/1-01/?pg=168, letöltve: 2025.09.21

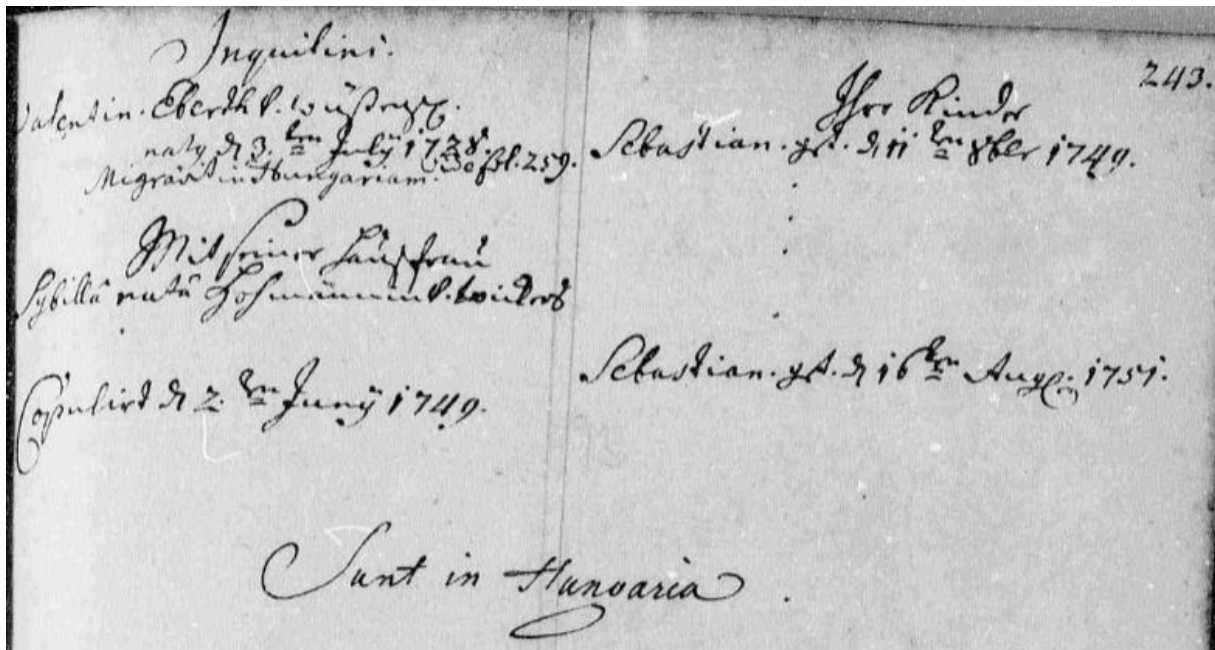
⁴ Pallai-Wéber Beáta – Pencz-Amrein Ilona: Auswanderung aus den Ortschaften des Bistums Fulda nach Ungarn im 18. Jahrhundert, Baja, 2025, 66. számú család

két Eberth család, mélyebb kutatásokra lenne szükség, hogy volt-e rokoni kapcsolat köztük, vagy csupán névazonosságról van-e szó. A családkönyvből azt is megtudjuk, hogy a Balthasar és családja Wüstensachsenben a 43-as számú házban élt, illetve, hogy Balthasar **Oberrod**ból származott, ami Wüstensachsentől kissé délnyugatra fekszik, s már a **dietershauseni** plébániához tartozik. A családkönyvben a pap két oszlopban tünteti fel a családtagokat, az első oszlopban a szülők szerepelnek, a második oszlopban sorolja fel a házasság(ok)ban született gyermekeket, minden gyereknél megadja, hogy ez egyes szentségeket mikor vették fel (kereszttség, eucharisztia, azaz elsőáldozás, bérálás és házasság), itt jegyezve fel azt is, ha valaki elköltözött. Ha valakinek külön családi oldala készült (mert megházasodott és gyerekei születtek), akkor a megfelelő oldalszám megadásával hivatkozik rá. **Valentin Eberth Sybilla Hohmann**t vette feleségül 1749-ben, két Sebastian nevű fiúk született, majd kivándoroltak Magyarországra. Feltételezhetően a kivándorlásban jelentős szerepe volt annak, hogy a családkönyv tanúsága szerint zsellérek voltak, s Magyarországon lehetőségük volt földhöz jutni. A családkönyvet összeállító pap gondosan ügyelt arra, hogy mind az apa, mind pedig a kivándorló család lapjára feljegyezze a kivándorlás tényét. Valentin Eberthék a Márok szomszédságában fekvő **Villány**ban telepedtek le, ahol még két fiúk kereszteléséről tudunk.

Balthasar Eberth családi lapja a wüstensachseni családkönyvben¹

¹ Forrás: https://data.matricul-a-online.eu/de/deutschland/fulda/DE-Ful3_JJP/6-01/?pg=130, letöltve: 2025.09.21

Valentin Eberth családi lapja a wüstensachseni családkönyvben¹

A fenti példák is bizonyítják, hogy ezek a Magyarországgal kapcsolatos információk mennyire fontosak lehetnek, hiszen nem mindenki jelenik meg a kivándorlók adatbázisában vagy a velük kapcsolatos szakirodalomban. A legtöbb esetben a magyarországi anyakönyvekben sem találunk fogódzót, így ezek az információk nélkülözhetetlenek lehetnek, hogy egyes családok gyökereit megismerhessük és minél pontosabb képet kapjunk arról, hogy egy-egy településre milyen származási helyekről érkeztek bevándorlók.

A legjobb tudásunk szerint igyekeztünk a cikkben szereplő családok sorsát bemutatni. Amennyiben bárkinek kiegészítő információja van a felsorolt személyekkel, vagy esetleg a könyvünkben megjelent személyekkel, családokkal kapcsolatban, örömmel vennénk, ha azt a források bemutatásával megosztaná velünk a fuldaauswanderer@gmail.com címen. Szeretnénk ezeket az adatokat továbbra is gyűjteni, hogy azok e folyóirat lapjain, vagy esetlegesen egy kiegészítő kötetben megjelenhessenek.

Ezúton is szeretnénk köszönetet mondani az Ahnenforschung Fulda und Umgebung Facebook-csoportban megismert barátainknak, Holger Bepplernek, Astrid Doujaknak, Andreas Firlenek és Heidi Heilnak, akik nemcsak a kiolvasásban, a nevek vagy települések azonosításában, latin szövegek értelmezésében voltak segítségünkre, hanem mindig nyitott szemmel lapozgatták az anyakönyveket és ha Magyarországgal kapcsolatos bejegyzést láttak, azt megosztották velünk.

Folytatjuk!

Fulda keleti irányból, id. M. Merian rézmetszete, 1646 (Vonderau Museum Fulda II Ea 133)

Forrás:
https://www.historisches-bayerns.de/images/3/38/Merian_Fulda_1646.jpg

¹ Forrás: https://data.maticula-online.eu/de/deutschland/fulda/DE-Ful3_JJP/6-01/?pg=122, letöltve: 2025.09.21

KIEGÉSZÍTÉSEK HAJÓS CSALÁDKÖNYVÉHEZ

Dr. Pencz Kornél

A hajósi Schneider család eredete

... az ám, de melyiké? Hisz több is van. Vagy mégsem?

Az AKuFF Hírmondó egy korábbi számában a hajósi Heierbacher család származásáról közöltem a kutatási eredményeimet¹. Az Eberhardzell melletti Kappelből a szüleivel Hajósra vándorolt Johann Michael Heierbacher kétszer nősült. Első felesége Barbara Schneider volt, aki Hajósra, 1765. március 5-én 55 éves korában hunyt el. E házasságot 1739. április 13-án kötötték Hajósra. A házassági bejegyzésben azonban – mint ez ebben a korszakban jellemző is volt – a szülők nevét nem tüntették fel. Ki is hát ez a Barbara Schneider?

A nehézségek az alábbiakból adódnak:

Barbara Schneider nem születhetett Hajósra, az első telepések csak 1722. június 1-jén érkeztek a faluba, így ő az esküvője idején még 17 éves sem lett volna, ekkoriban a svábok nem házasodtak ilyen fiatalon. Ezenkívül nem is lelhető fel a keresztnév az anyakönyvben. Ebből következően tehát vagy gyermekként a szüleivel kellett Hajósra érkeznie, vagy hajadon leányként vándorolt be.

Ez a családnév – jelentése: szabó – nagyon gyakori, Barbara Schneidereket százszámra találhatunk a FamilySearch adatbázisában, akik a mi Barbara Schneiderünkkel egykorúak voltak. Nekem magamnak is volt egy másik ugyanilyen nevű ősanyám Csátalján, majd Baján. A feladatunk tehát az, hogy összeszedjük, mely más, Schneider nevű emberek éltek a kezdeti időben Hajósra.

A név gyakorisága dacára Paul Flach könyvében² csak három releváns házaspárt találtam:

- **Franz Josef Schneider** és neje, **Anna Maria**, 1737-1741 (ez az az időszak, amikor az adataik fellelhetők a hajósi anyakönyvben)
- **Jakob Schneider** (+1739. október 5., 35 évesen) és neje, **Regina** (+1738. augusztus 12., 31 évesen)
- **Josef Schneider** oo 1734. június 6. **Anna Maria Schmidberger**, **Vinzenz Sauter**³ özvegyét.

E megadott adatokból kitűnik, hogy Barbara nem lehetett a fenti házaspárok egyikének sem a gyermeke, hiszen neki a halálakor megadott életkora alapján 1711 körül kellett születnie. Habár az egyedülálló fiatal nők kivándorlása nem volt lehetetlen (Mária Terézia királynő idején nem volt megengedett, ám most korábbi időkben vagyunk), mégsem mondható jellemzőnek. Az tehát a feltételezésünk, hogy Barbara az Franz Josef, Josef vagy Jakob Schneider lánytestvére volt, vagy akár valamennyiőjüké.

Kezdjük a vizsgálatot a Jakob Schneider és Regina házaspárral, mivel az asszonynak viszonylag ritka keresztnéve volt, ami segít a kutatásban.

Magában a családkönyvben csak kevés adatot találunk, ami további adalékkal szolgálhat. Megtudjuk belőle, hogy volt egy egyedülálló **Anna Maria Schneider** is (Nr. 8262), aki 1752. április 14-én 70 évesen halt meg (özvegy, vénlány ???), valamint Franz Josefról megtudjuk, hogy **Nemesnádudvaron** 40 éves korban, 1757. október 24-én halt meg, kiszámított születési éve így 1717.

Ezután jött a nagy meglepetés, mert Werner Hacker könyvében bizony található egy ideillő házaspár.

¹ AKuFF-Bote Jg. XVIII., Nr. 43., 14. Mai 2022

² Paul Flach, Josef Paul: Siedlungsgeschichte von Hajós, einer schwäbischen Gemeinde an der nördlichen Grenze der Batschka - Landsmannschaft d. Deutschen aus Ungarn in Bayern e. V., 1976

³ Vinzenz Sauter származásáról ld. AKuFF Hírmondó XIX. évf., 46. szám, 21. Oktober 2023. október 21. A feleség nevét Paul Flach még nem tudta.

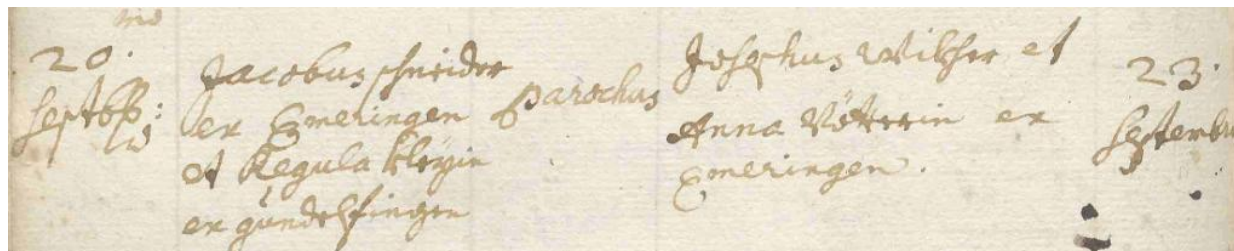
Nr. 9421 Jakob Schneider, Emeringen /+Chr und Regina Glay Heiratconsens und nach U 1732 Sept

azaz: Jakob Schneider, Chr. fia és Regina Glay, Emeringenben házassági engedélyt kapnak és Magyarországra költöznek 1732. szeptemberében.

Sem Flach, sem a családkönyv szerzői nem vették ezt észre – persze, nem is csoda, annyi adat mellett.

A hajósi pár 1736. március 22-én tűnik fel az anyakönyvben, amikor fiukat, **Xaver Josef**-et, első e hazában született gyermeküket keresztelték. Mivel házasságukat nem itt kötötték, megalapozottan feltehető, hogy fiatal házasokként érkeztek Magyarországra.

Nem volt nagy feladat megtalálni a házasságukat. Jakob Schneider és Regula (nem Regina!) Klay 1732. szeptember 20-án esküdtek **Emeringenben**

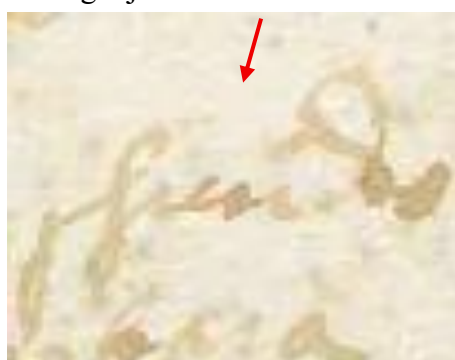

<https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/rottenburg-stuttgart/emeringen/M+0060%252C+B+002/?pg=117>

Ez a dátum teljes összhangban van a fent közölt kivándorlási adatokkal.

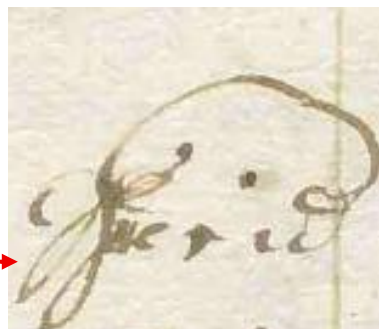
A vőlegény származási helye Emeringen, a menyasszonyé **Gundelfingen** volt.

A házassági bejegyzésben nem szerepel az apa neve, ha az Chr-rel kezdődne, amint azt Hacker írja, az azonosság kétségtelen lenne. Az egyetlen Josef Schneider, aki hozzáillik ehhez a házasságkötéshez, az **Christoph** és **Maria Hepp** 1709. július 10-én, Emeringenben született fia. De megállj! Nem Schmid van ideírva? Vagy Schneidr lenne?

<https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/rottenburg-stuttgart/emeringen/M+0060%252C+B+002/?pg=15>

Christoph Schneider és Maria Hepp Emeringenben, 1705. január 18-án kötött házassága anyakönyvi bejegyzésénél a férj neve egyértelműen Schmid: →

Tehát vagy keverték a Schneider és a Schmid neveket, vagy pedig nem tudok rendesen olvasni.

<https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/rottenburg-stuttgart/emeringen/M+0060%252C+B+002/?pg=111>

Ám, ha a házaspár valamennyi gyermekét összegyűjtjük, láthatjuk, hogy valóban felcserélésről van itt szó.

Christoph és Maria Hepp Emeringenben született gyermekei:

- 1) **Jacob** * 1706. július 23. Christoph Schmid és Maria Heppin Ksz.: Conrad Pauer és Barbara Spendler
- 2) **Francisca** * 1708. március 9. Christoph Schneider és Maria Heppin Ksz.: Conrad Pauer és Barbara Spundler
- 3) **Joseph** * 1709. július 10. Christoph Schmide és Maria Heppin Ksz.: Conrad Bauer és Barbara Schindlerin + 1709. december 28.
- 4) **Maria Barbara** * 1712. szeptember 5. Christoph Schneider és Maria Heppin Tp. Conrad Bauer és Barbara Schindler

Az is bizonyítja, hogy ugyanarról a házaspárról van szó valamennyi gyermek esetében, hogy a keresztszülők is minden esetben azonosak.

További bizonyítékként szolgál, hogy a gyermekek nevét a bérálásuk bejegyzésében már mindenkinél Schneider formában írják: Jakob 1709-ben, húgai, Franziska és Barbara (Maria nélkül!) 1719-ben részesültek a bérálás szentségében.

Fentiek alapján kijelenthetjük, hogy megtaláltuk azt a **Jakob Schneidert**, aki feleségével **Regula Krey**-jal Hajósra települt. Az azonban még nem teljesen világos, hogy vajon a férfi leánytestvére, Maria Barbara azonos-e a hajósi Barbara Schneiderrel.

Az életkora megfelelő, a halálából számítottan 1711-ben kellett születnie, ténylegesen 1712-ben született, azaz majdnem tökéletesen egykorú, így ez az azonosság mellett szól.

Hacker könyvében nem szerepel Barbara Schneider neve. Sajnos, arra nem volt lehetőségem, hogy a zwiefalteni uradalom uradalmi jegyzőkönyveit eredetben megtekintsem, hogy megnézzem, esetleg abban megemlíti-e őt.

Az azonosításnak bevált trükkje, hogy megnézzük, vajon találunk-e valamilyen összefüggést a keresztszülők és a házassági tanúk között. Ez nem válik minden esetben be, függ attól is, hogy mi a szokás az adott településen: minden gyermek keresztszülője azonos családon belül ugyanaz, vagy mindig mást kérnek fel erre a feladatra. Az is gyakori, hogy a keresztszülő vagy a házassági tanú a rokonságból, avagy a sógorságból kerül ki.

A mi esetünkben a Jakob Schneider és Regina (Hajóson mindig így nevezve!) házaspárnak mindkét itt született gyermekének a keresztapja ugyanaz a személy volt: **Johann Michael Schad**.

A Johann Michael Heierbacher és Barbara Schneider házaspárnak Hajóson 11 gyermeke jött világra, a keresztapa mindig Johann Michael Schad volt (egy kivétellel, a Christan nevű gyermeknek csak a halálzási bejegyzését olvashatjuk, mindössze egy napos volt).

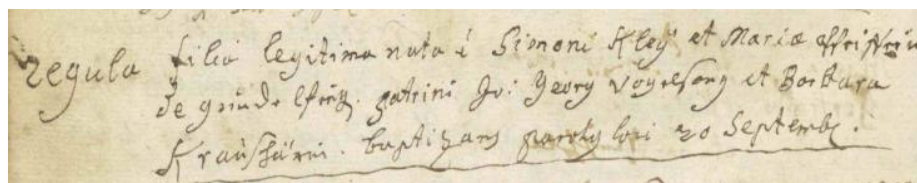
Megállapíthatjuk tehát, hogy Barbara Schneider azonos Jakob húgával.

De vajon mi lehetett az oka, hogy mindig **Johann Michael Schad** volt a keresztapa? Tudjuk, hogy ő **Dietelhofen**-ből származott, tehát valószínűleg nem volt rokonságban Schneiderékkal. A családkönyvben olvashatjuk, hogy 1734. január 10-én kötött Hajóson házasságot, és nem a szüleivel érkezett a faluba, ami azt jelenti, hogy ő nincs az 1720-as években érkezett első telepések között, hanem abban az időszakban érkezett, mint amikor Schneiderék. Feltehető, hogy újonnan érkezetteként jobban megtalálták egymással a kapcsolatot, mint a már jó 10 éve ott élő németekkel, esetleg akár azonos csoportban is utaztak a hajón. Sajnos, Johann Michael Schad kivándorlásáról nincs adat Hacker-nél.

(Csupán érdekességként jegyzem meg, hogy az ugyancsak dietelhofeni születésű híres Anna Maria Hall, a hajósi Szűzanya-szobor ideszállítójának az anyja, Ursula Katzenstein szintén emeringeni születésű volt.)

Miután így tisztáztuk, hogy a Hacker művében írt Jakob Schneider és Regina avagy Regula Glay érkezett Hajósra, nézzünk egy kicsit az asszony után is. Mivel a házassági bejegyzésben a menyasszony születési helyeként **Gundelfingen** van megadva, **Bichishausen** anyakönyveiben kell keresgelnünk, aminek Gundelfingen a filiája volt.

Regula Klay 1706. szeptember 20-án lett keresztelve, szülei **Simon Kley** és **Maria Pfeiffer** voltak **Gundelfingen**ből.

<https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/rottenburg-stuttgart/bichishausen/M+0145%252C+B+001/?pg=67>

Egyetlen **Regina** Kley nem lelhető fel a keresztelték között. Könnyen megérthető, hogy otthon, még a kivándorlás előtt, amikor jegyzőkönyvbe vették az elbocsátásukat, jobban tudták az asszony nevét, mint ezer kilométerrel távolabb, Magyarországon. A Regina keresztnév – ma is és akkor is – jobban közismert, mint a Regula. Ez utóbbi egy tipikusan regionális keresztnév, különösen Svájcban volt kedvelt, de az azzal

semmit, de lehet, hogy ő azonos Josef Schneiderrel, mindkettőjük felesége Anna Maria – vezetőknévük az anyakönyvben ismeretlen –, és időben nem keresztezik egymás az adataik.

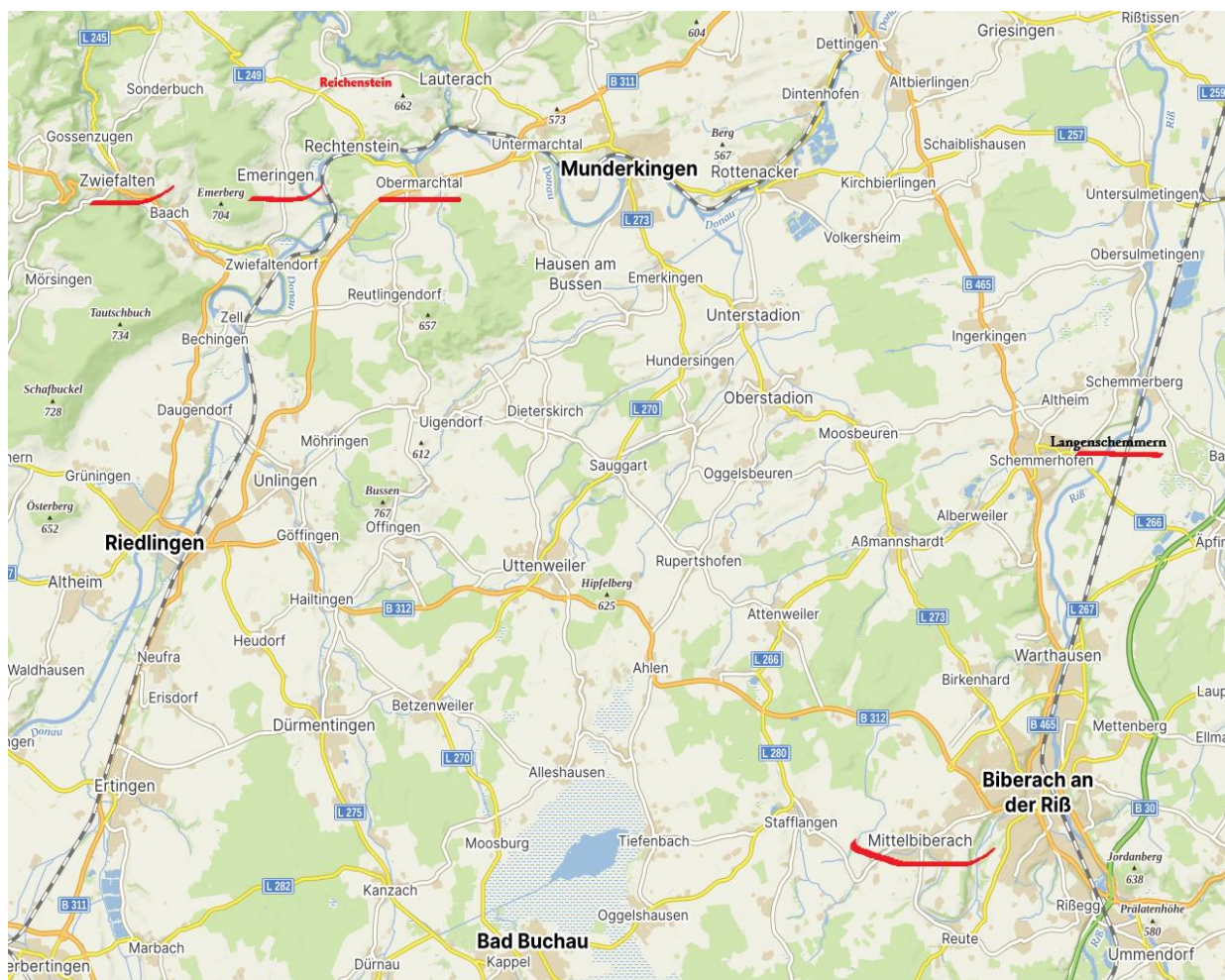

Az 1625-ben épült Szent Orbán templom Emeringenben, a képen balra látható a paplak, amelyet 1723-ban az egykori zwiefalteni benedek rendi apátság építtetett Beda Summerberger apát vezetésével. Őseink hasonló formában láthatták ezeket.

https://www.tourismus.alb-donau-kreis.de/wp-content/uploads/2012/08/Emeringen_Kirche_mit_Umgebung.jpg

A templom belső terét a 19. század neogótikus stílusában alakították át, a főoltár 1760-ban barokk stílusban épült, de a keresztelomedence középkori, valószínűleg őseinket is ebben keresztelték meg. Képkivágás @KKlaintahe videójából: <https://youtu.be/YjvblYOmM1E?si=mNXtyy0R0fyRuV8Y>

[https://www.tourismus.alb-donau-kreis.de/wp-content/uploads/2012/08/Emeringen_Kirche_mit_Umgebung .jpg](https://www.tourismus.alb-donau-kreis.de/wp-content/uploads/2012/08/Emeringen_Kirche_mit_Umgebung.jpg)

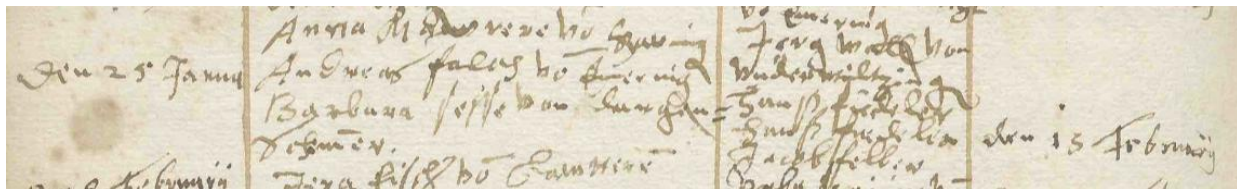

A szövegben említett települések elhelyezkedése (Térkép: mapy.cz)

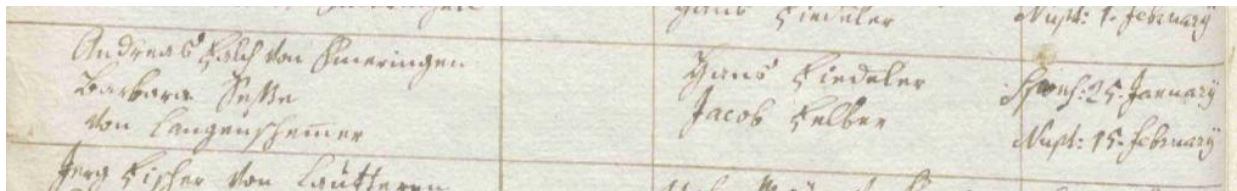
Szeretnék még röviden mesélni a bevándorolt Schneider testvérek édesanyjának családjáról is.

Maria Hepp Emeringenben született 1676. december 13-án. Atyja, **Georg Hepp** praetor, azaz németül vagy Ammann, vagy pedig Schultheiß volt, a falu elöljárója, aki ott a **zwiefalteni uradalmat** képviselte.

Az anya az emeringeni születésű **Ursula Falkh** volt, **Andreas Falkh** és **Barbara Sax** leánya. Az ő kereszteléséről szóló bejegyzést nem találhatjuk meg Emeringen plébániájának anyakönyvében, mert a harmincéves háború vérzivataros zűrzavarában a nyilvántartást nem vezették. De megvan Andreas Falkh és Barbara Sax (Sessin-ként írva, azaz Sächsin, a nő végződéssel) 1632. február 15-én kötött házasságának bejegyzése.

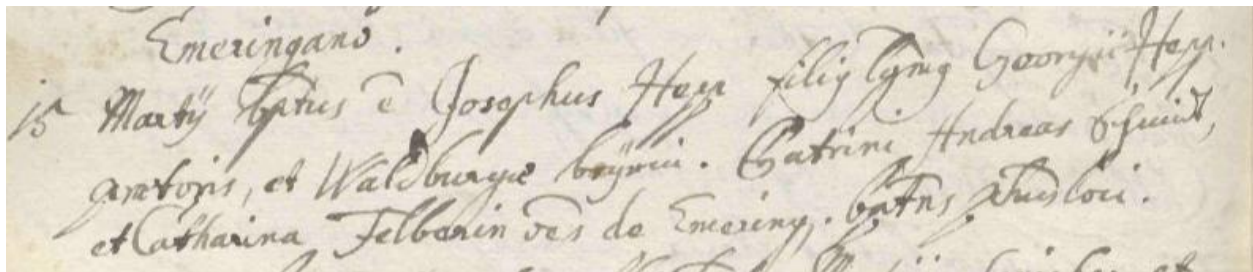
Az eljegyzés és házasságkötés bejegyzése az eredeti (fent) és a másodpéldány (lent) anyakönyvben.¹

A Falkh család őshonos volt Emeringenben, az anyakönyv 1610-ben induló vezetésétől már gyakran felbukkan e név. **Barbara Sax** azonban **Langenschemmern** településről származik, és mivel családja nevének írásmódja a későbbi időkben ott „Sax“-ként rögzült, én is így vezettem be őt az ősfámba.

Egy Ammann (ami az „Amt-Mann“ azaz hivatali ember szóösszetételből ered), vagy egy Schultheiß² mint aki Georg Hepp is volt, Svábföldön egy település elöljárója volt, akinek fő feladatköre az volt, hogy a község lakosaira odahasson a kötelezettségeik teljesítésében. Ide tartozott a különböző adók beszedése és a gondoskodás más kötelezettségek betartásáról. Az alsóbb bíraskodás feladatát is ellátta.

Elöljárónak nem született valaki, hanem nyilvánvalóan az adottságai és megbízhatósága alapján lett kiválasztva erre a pozícióra. A mi esetünkben Georg Hepp eredetileg ács volt, a házasságkötéskor még nem volt elöljáró, még akkor sem, amikor az első gyermekei, köztük Maria lánya keresztelve lettek, nem volt az apa neve mellett tisztség megadva, csak, amikor a **Jakob** nevű fia 1682. március 15-én megszületett, áll „praetor” megjelölésként a latin nyelvű szövegben:

<https://data.maticula-online.eu/de/deutschland/rottenburg-stuttgart/emeringen/M+0060%252C+B+001/?pg=32>

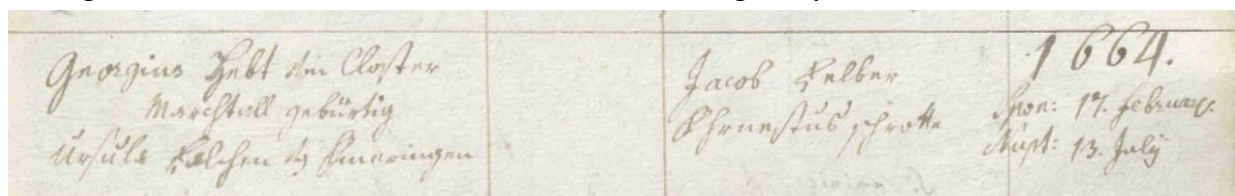
¹ <https://data.maticula-online.eu/de/deutschland/rottenburg-stuttgart/emeringen/M+0060%252C+B+001/?pg=75> és <https://data.maticula-online.eu/de/deutschland/rottenburg-stuttgart/emeringen/M+0060%252C+B+008/?pg=23>

² Nem eldönthető az általam fellelt források alapján, hogy Emeringenben Georg Hepp idejében melyik kifejezést használták. 1458-ból az Ammann-ra van forrás, amit a Hírmondó német változatában közlök, míg Georg Hepp fiának későbbi kivándorlásakor Schultheiß-ként utalnak rá.

1704. november 6-án bekövetkezett halálának bejegyzésében „olim praetor” bejegyzést olvashatunk, ami egykori előjárót jelent.

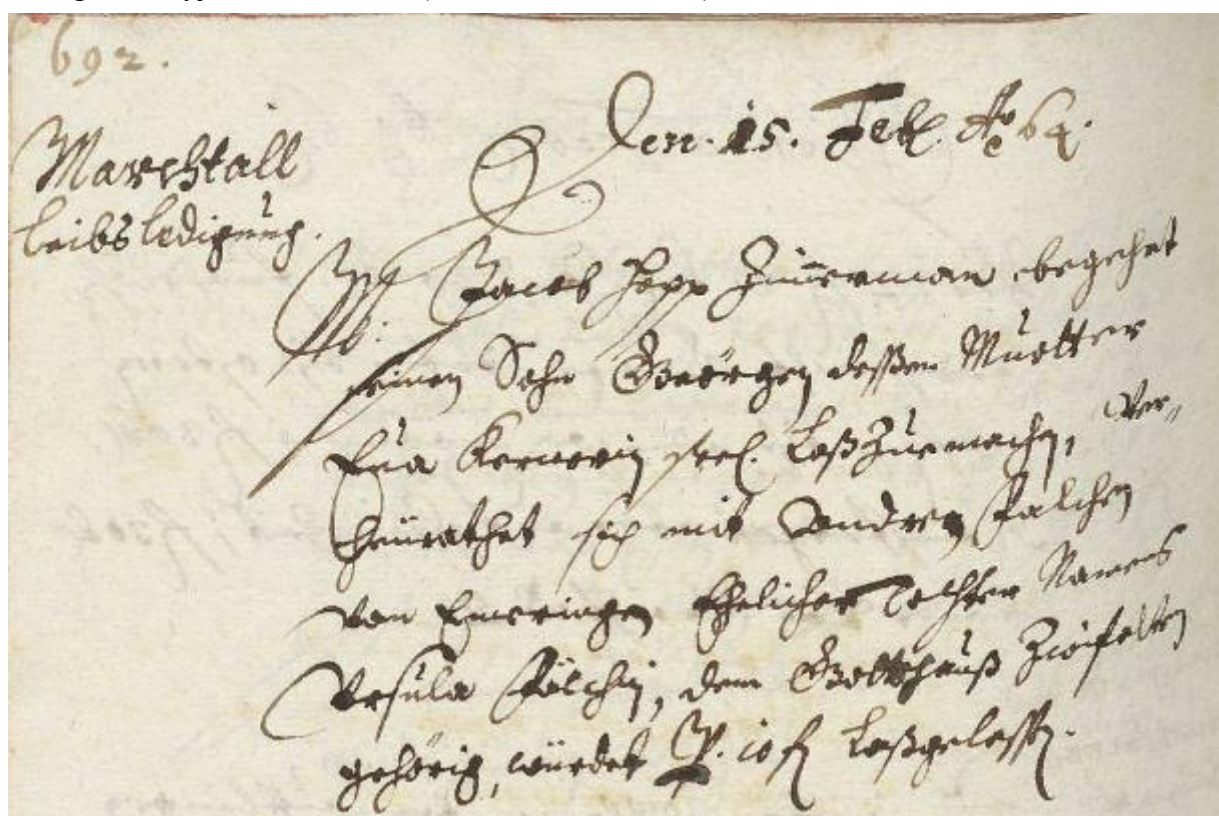
A Hepp család életének eseményeiből sokat megtudhatunk az obermarchtali premontrei kolostor uradalmi jegyzőkönyveiből, mivel Georg Hepp nem Emeringenben született. A házasságkötéséről szóló anyakönyvi bejegyzésben, az áll ugyanis, hogy „von Closter Marchtall gebürtig” azaz a marchtali kolostorban született, de ez nem egészen fedi a valóságot.

Egészen rendkívüli dolog, hogy Emeringen első anyakönyvének van egy másolati példánya, ami jóval később készült, és ez a kutatóknak nagy segítséget jelent akkor, ha a korai anyakönyvben valamit nem sikerül elolvasni. Ez a fent említett Barbara Sax nevének és a szövegben a „Closter Marchtall”-nak a kiolvasását is megkönnyítette.

Georg Hepp és Ursula Falkh házasságkötési bejegyzése az anyakönyv másodpéldányában

Tény, hogy Georg Hepp Obermarchtaltól érkezett, az uradalmi jegyzőkönyvben meglelhetjük a jobbágyság alóli elbocsátásáról 1664. február 15-én kelt bejegyzést¹. Apja, **Jakob Hepp** ácsmester jelenti be, hogy Georg nevű fia nősülés céljából Emeringenbe távozik, így a marchtali uradalmat elhagyja. 10 forint ellenében el is engedték. Ez a bejegyzés nagyon részletes, mert nemcsak a házasulandók szüleinek a nevét tudjuk meg belőle, hanem azt is, hogy Georg édesanyja, **Eva Kornler** (itt Kornerin-ként írva) már nincs az élők sorában.

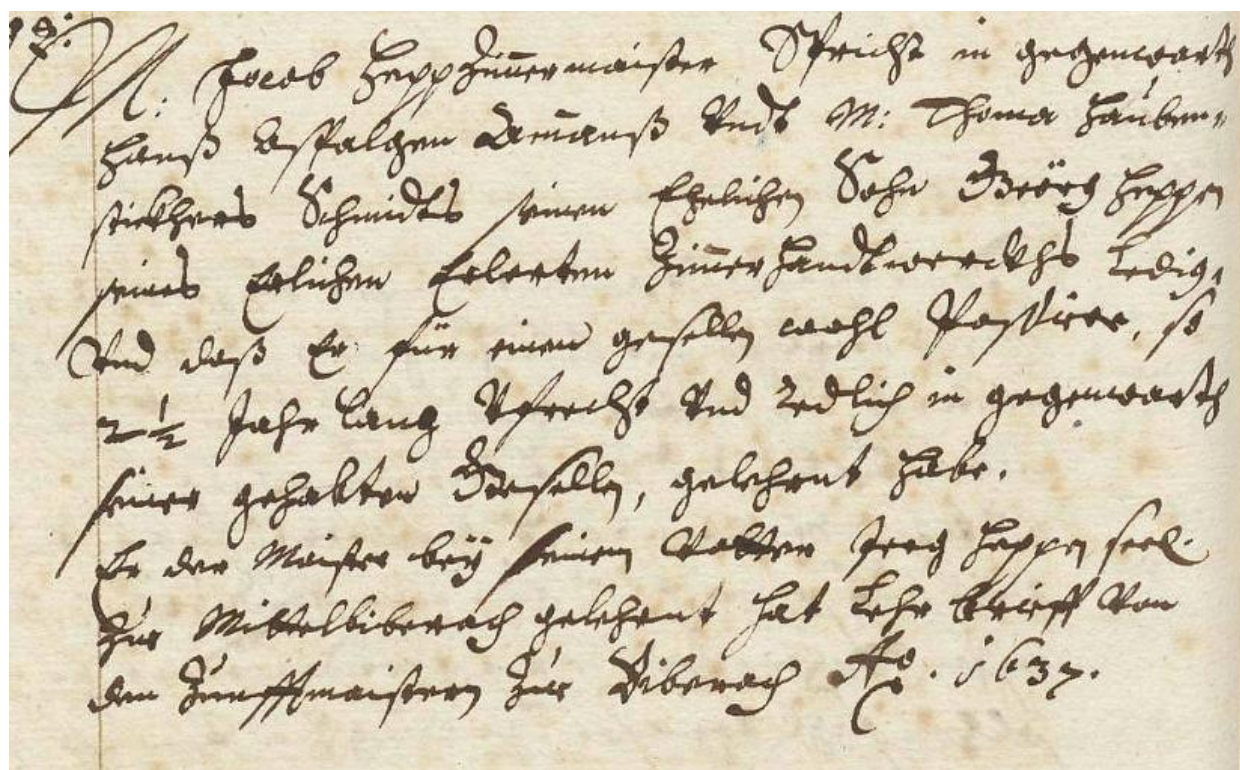
Jakob Hepp befogadása Obermarchtaltban <http://www.landesarchiv-bw.de/plink/?f=6-532436-619>

¹ Más néven manumisszió. „A jobbágyság örökletes volt, és nem az apától, hanem az anyától szállt át az összes gyermekekre. Ez egy kisebb összegű éves adó, a „Leibhenne” formájában jelent meg. Sokkal nagyobb terhet jelentett a „Leibledigung” (szabadulás), amely akkor merült fel, ha egy családtag másik uradalomba akart költözni. Ezt az érintett személy vagyonának értékéből számították ki, és annak 2,5–10%-át tette ki! A jobbágyságot egész Württembergben csak 1817-ben szüntették meg.” Forrás: <https://www.gemeinde-tannheim.de/Startseite/gemeinde+tannheim/ortsgeschichte.html>

Ha a haláleseti bejegyzésből kiszámítjuk az életkorát, Georg Heppnek 1634. körül kellett születnie. Ezért felesleges lenne az ő keresztelését az obermarchtali anyakönyvben keresni, mert apja, Jakob csak 1648 végén érkezett oda. Ezt a december 4-i hivatalos jegyzőkönyvből tudjuk meg, amely szerint a Mittelbiberachból származó ács, Jakob Hepp alattvalóként lett felvéve.¹

Tehát nemcsak Georg, hanem az apa sem Obermarchtalanban született. Jakobnak azonban Eva Kornlerrel volt még egy közös gyermeke, **Matthäus**, akit 1650. szeptember 15-én már Obermarchtalanban kereszteltek. Miután azonban Eva asszony 1653. december 6-án meghalt, Hepp mester ugyanazon év december 28-án újra megnősült, és ebből a **Hausen**ből származott **Anna Selggel** kötött frigyéből, további öt gyermek született. A házasságkötésbe való beleegyezésről szóló hivatalos jegyzőkönyvben az áll, hogy az „első feleségétől” 2 gyermeke született. Ez furcsa, mert ezek csak Georg és Matthäus lehettek, vagyis Jakob Hepp vagy viszonylag későn kötött első házasságot, vagy a többi gyermeke ebből a házasságból meghalt, vagy már valahol önálló életet éltek. Ezt azonban nem tudjuk ellenőrizni, mert a mittelbiberachi anyakönyvek csak 1659-től kezdődnek. (Talán, ha a biberachi anyakönyvek is online elérhetővé válnak, ott megnézhetjük, hogy ott vajon a mittelbiberachi korábbi eseményeket is rögzítették-e.)

Nagyon érdekes az 1659. június 26-i uradalmi jegyzőkönyvi bejegyzés. Itt Jakob Hepp ácsmester Hans Asfalg, az Amtmann és egy másik mester Thomas Haubenstricker, kovács, színe előtt megerősíti, hogy fia, Georg 2,5 éves tanulói idő után megkapta a felszabadítólevelet, így most már ácssegéd. Jakob Hepp továbbá megerősíti, hogy ő maga mesterségbeli tudását apjától, akit szintén Georgnak hívták, Mittelbiberachban tanulta, és tanúsítványát a biberachi céhmestertől 1637-ben kapta meg. Ezzel egy újabb generációval ugrottunk előre a családfán!

The image shows a handwritten document in German, likely a declaration or certificate from 1659. The text is written in a cursive script and mentions Jakob Hepp and his son Georg. The document is dated 1659 and is a declaration of apprenticeship for Georg Hepp, son of Jakob Hepp, who is 2 1/2 years old. The document is signed by Hans Asfalg, Amtmann, and Thomas Haubenstricker, a blacksmith. The text is written in a cursive script and is somewhat difficult to read due to the handwriting. The document is dated 1659 and is a declaration of apprenticeship for Georg Hepp, son of Jakob Hepp, who is 2 1/2 years old. The document is signed by Hans Asfalg, Amtmann, and Thomas Haubenstricker, a blacksmith.

Jakob Hepp nyilatkozattétele 1659-ben
<http://www.landesarchiv-bw.de/plink/?f=6-532435-193>

Itt tehát egy ácsdinasztiáról van szó, Jakob munkájáról találunk is számításokat, amikor más kézművesekkel együtt a marchtali uradalom megbízásából egy épületet emelt.

¹ <http://www.landesarchiv-bw.de/plink/?f=6-532434-112>

Jakob Hepp családja:

Jakob Hepp, Georg fia *Mittelbiberach*ból, 1648 óta *Obermarchtal*ban (Om.), ácsmester, + 1667. augusztus, Om.

I. oo **Eva Kornler** (+1653. december 6., Om.)

1. **Georg** * kb. 1634., *Mittelbiberach* (?), 1704. november 6. (70 évesen), *Emeringen* (Em.), ács Obermarchtalban és Emeringenben, Emeringen elöljárója
2. **Matthäus** * 1650. szeptember 16., Om.

II. oo 1653. december 28., Om. **Anna Selg, Hausenből**

3. **Johann Konrad** * 1654. november 20., Om. + 1670. március 22., Om.
4. **Christoph** (Stoffel) * 1656. március 9., Om.
oo 1679. február 12., Om., **Agnes Fischer**, utódok Om.-ban
5. **Bartholomäus** * 10. März 1661. március 10., Om.
oo 1684. május 4., *Ertingen*, **Ursula Jeggl**, két gyermek ehelyütt, majd nyomtalanul eltűnnek
6. **Johanna** * 1663. szeptember 19., Om.
oo 1688. május 16., Om., **Johann Moosbrugger**, gyermekek Om.-ban
7. **Maria Agnes** * 1666. január 22., + 1678. április 12., Om.

Georg Hepp, Emeringen elöljárójának családja

I. oo 1664. február 17., Em., Ursula Falkh, Andreas und Barbara Sax lánya, + 1681. április 21., Em.

1. **Andreas** * 1665. február 28., Em.
2. **Adam** * 1665. február 28., Em.
3. **Anna** * 1667. július 24., Em.
4. **NN** * 1670. szeptember 11., Em.
5. **Maria** * 1676. december 13., Em.

oo 1705. január 18., Em., a reichensteini Christoph Schneiderrel

6. **Jakob** * 1681. március 2., Em.

II. oo 1681. június 16., Em., a kircheni Walburga Bauerrel

7. **Josef** * 1682. március 15., Em.
8. **Josef** * 1683. május 26., Em.
9. **Maria Magdalena** * 1684. július 15., Em.
10. **Jakob** * 1686. február 13., Em.
11. **Johann Michael** * 1687. augusztus 26., Em.
12. **Johann Baptist** * 1689. június 18., Em.
13. **Katharina** * 1691. augusztus 3., Em.
14. **Jakob** * 1692. október 14., Em.
15. **Georg** * 1695. április 12., Em.
16. **Matthäus** * 1696. november 9., Em.
17. **Katharina** * 1699. május 2., Em.

Fontosnak tartottam Georg Hepp gyermekeit felsorolni, ugyanis találtam közöttük két magyarországi kivándorlót is.

A Hackerban a következő bejegyzéseket olvashatjuk:

Nr. 4138 Höpp Matthäus, Emeringen / +Gg, des Schultheiß, led, ca 24 J., mm (O) nach Ungarn,

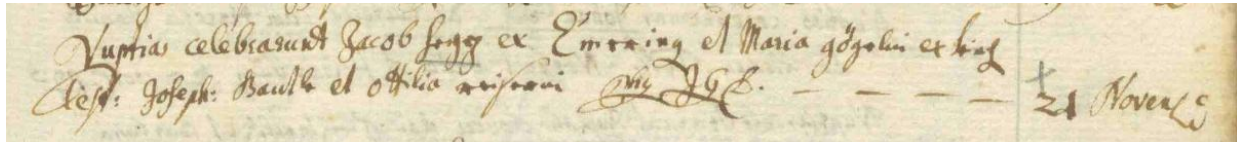
1725 03 27 und 04 11

Ámbár az életkor nem egészen illik oda, ő csak az 1696-ban született fiú lehetett.

Nr. 4141 Höpp Jakob, Emeringen, vh Maria Geggler, Buechen, 2 Ki (Joh 7, M 11), Frau u Kdr leibeigen zu Mochental – er mm nach U

1732 09 20

Kirchenben megtaláltam a házasságkötését. Jakob Hepp **Maria Gögelt** vette ott el, a kapcsolatukból Kirchenben három gyermek származott, **Maria** *1724. június 19., **Johann Evangelist** *1725. október 25. és **Matthäus** *1723. február 3., ez utóbbi nyilván meghalt.

Jakob Hepp és Maria Gögel házasságkötése Kirchenben
<https://data.matricula-online.eu/de/deutschland/rottenburg-stuttgart/kirchen/M+0302%252C+B+002/?pg=207>

A Hacker-könyben közölt bejegyzésből az vehető ki, hogy csak Jakob Hepp vándorolhatott ki, bizonyára van jelentősége annak a kitételnek, hogy az asszony és a gyerekek Mochental jobbágynak voltak. Mochental azonban azon zwiefalteni apátság által létrehozott prépostság volt, amely az emeringeni jobbágyának a manumisszióját is intézte. Szokatlanul tűnik tehát, hogy az asszony és a gyerekek elbocsátásáról nem találunk semmit, Hacker könyvében sem találtam bejegyzést az asszony nevén. Az sem világos, mit kell értenünk „Buechen” alatt, mert a Kirchenben kötött esküvő bejegyzésében a menyasszony származási helyeként Kirchen van megadva.

Egyik kivándorolt Hepp fiút sem leltem meg magyarországi anyakönyvekben.

Talán az olvasóim között akad valaki, aki többet tud a sorsukról!

Az obermarchtali kolostor a konventképen, amelyet 1665-ben festettek a Tiberius-kápolnához. Így láthatták Jakob és Georg Hepp
Forrás:
<https://www.sueddeutscher-barock.ch/In-Werke/h-r/Obermarchtali-Kloster.html>

Ziegler Ágota
(Pilisszentiván, 1953 –
Pilisszentiván, 2025)

2005. évben lépett be egyesületünkbe, kerek 20 évig volt tagja, 2010. óta három cikluson keresztül titkárként az Elnökség egyik tagja. A Mecseknádasdon, 2025. március 22-én megtartott taggyűlésen újabb öt évre megválasztották. Ezen a találkozón senki nem vett észre rajta semmi bajt, olyan volt, mint mindig, jókedvű, huncutul mosolygó. Alig két hét telte el ezután, amikor halálhíre berobbant az életünkbe. Soha nem fogjuk, nem tudjuk elfelejteni Őt. Arról, hogy milyen is volt ő, a kutatótárs és a jó barátnő osztja meg gondolatait.

Elischné Draxler Erzsébet:
A szívből jövő jószágot nehéz szavakba önteni

Kedves Ági mikor megismertelek 18 évvel ezelőtt, még nem tudtam, hogy milyen értékes emberrel hozott össze a sors.

Hogy te általad megismertem egy olyan közösséget, mint az AKuFF , ahol csupa nagytudású emberrel találkozhattam.

Hogy milyen mély barátság alakult ki közöttünk, amiben a te irányításod, tanácsaid mellett megismerhettem a családfakutatás rejtjelmeit. Bármilyen kérdéssel fordultam hozzád- ha elakadtam a kutatásban azt gondolva, hogy innen nincs tovább- te mindig tudtál segíteni és tovább lendíteni a kutatásomban.

De közben azt is észrevettem, hogy te másoknak is ilyen készségesen segítettél bárki is fordult hozzád. Olyan hévvel álltál neki a kutatásnak, családfakészítésnek mintha a saját családozról lenne szó. És ezt úgy tetted, hogy többször huncut mosollyal az arcodon mondtad, hogy „ummeszunszt” (ingyen) teszed.

Igazi lokálpatrióta voltál (ezt a voltál szót még mindig nehéz kimondani) a szülőfaludért nagyon sokat tettél. Felsorolni is sok, amit neked köszönhet Pilisszentiván.

Létrehoztad a Pilisszentiváni Helytörténeti Egyesületet, aminek elnöke is voltál. Számos helytörténeti kiadványnak a szerzője/szerkesztője, kirándulások, előadások szervezője, a Helytörténeti Egyesület honlapját is neked köszönhetik. A fényképnézegető is a te találmányod volt, amit itt Solymáron is nagy sikerrel tartottunk évekig.

Tőled tanultam azt is, hogy a szomszéd falvak, mint Nagykovácsi, Solymár, Pilisvörösvár helytörténetészeivel tartsuk a kapcsolatot figyeljünk egymásra, mert a múltunk hasonló volt. Ez a felsorolás csak töredéke annak, amivel te foglalkoztál, de azt gondolom, hogy aki ismert téged az még sokáig fog emlékezni rád mert lépten nyomon találkozhatunk az általad összegyűjtött értékes dokumentumokkal.

Koller Henrikné sz. Taller Mária

1929 – 2025

Egyesületünk doyenjére nagymányoki földije, Krász Lőrincné Krämer Margit tagunk emlékezik

Az AKuFF legidősebb aktív tagja volt. 2008. október 1-jén lépett be, nagy izgalommal várta, hogy megkapja a 10 éves tagságért járó emlékérmét és oklevelet, ahogy ő mondta, ez éltette. Böben megélte, hisz 16 évnyi tagság után hagyott itt bennünket.

Szegény családból származott, édesapja elismert kőművesmesterként dolgozott. Hárman voltak testvérek, két fiútestvér között ő volt a középső. Az elemi iskola hat osztályát Nagymányokon a Zárda Iskolában végezte el. Az apácák szigorú nevelésének megfelelően élte későbbi életét. A szigorúságuk ellenére mindig nagy szeretettel beszélt róluk.

Nehéz gyerekkor után kiegyensúlyozott, nyitott mindenre fogékony emberré vált. Az elemi iskolát követően Hidason folytatta tanulmányait a német iskolában. Korán kénytelen volt szolgáló lányként dolgozni gazdagabb családoknál.

Az édesapja Linzben vállalt munkát a Hermann Göring Műveknél, ahol többször hosszabb időre meglátogatta a családját. Mária néni a honvágya mindig hazahúzta. Így egyedül tért vissza Magyarországra. Egy idő után a szülők is követték őt.

A háború után kialakult politikai viszonyok között neki is be kellett vonulnia a lengyeli gyűjtőtáborba, ahol sok megpróbáltatáson ment keresztül. Sokat mesélt nekünk erről a nehéz időszakról. Mire haza térhetett, már nem léphetett be saját otthonába. Ideiglenesen egy másik család fogadta be őket, és mindent újra kellett kezdeniük. Mivel édesapja kőműves volt, családi összefogással sikerült új házat építeni.

Korán megismerkedett élete szerelmével, Koller Jánossal, aki szintén sváb családból származott, férje haláláig boldog házasságban éltek. A házasságából 2 fia született.

Amikor fiai óvodába mentek, akkor helyezkedett el a nagymányoki varrodában, ahol nyugdíjazásáig dolgozott. Életének szép szakasza következett fiai házasságának és az unokák érkezésének köszönhetően.

Férje korai halálát nagy csapásként élte meg. A kultúrcsoport megalakításának aktív részese volt és ez a közösség segítette át ezen a nehéz időszakon. A közösségünk lexikonként tartotta számon. A hagyományok összegyűjtésében számíthattunk az ő segítségére. A kultúrcsoport külföldi és belföldi szereplései alkalmával, lehetősége nyílt sok helyre eljutni, ahonnan rengeteg élménnyel és emlékekkel tért haza. Az ő ajtaja mindig mindenki előtt nyitva állt, bár egyedül élt, mégsem volt soha magányos. Nagyon sok embert látott vendégül, akik megcsodálhatták gyönyörűszépen rendben tartott kertjét.

Az AKuFF összejövetelek mindig örömteli eseménynek számítottak nála. Minden iránt érdeklődő, mindenkivel szívesen beszélgető személy volt. Aktivitásának fényes példája, hogy osztrák testvéregyesületünk, a Familia Austria 10 éves jubileumi ünnepségén, Bécsben is megjelent az AKuFF négytagú küldöttségében.

Nagy örömmel számított neki, hogy még utolsó alkalommal részvehetett az AKuFF mecseknádasdi találkozóján 2025. március 22-én, ahol szokás szerint nagy szeretettel vette őt mindenki körül.

Életének utolsó pár hónapját az idősök otthonában töltötte el, ahol a bezártságot és a tétlenséget nehezen viselte. Nagyon boldog volt, hogy még megélhette két ükunokája érkezését. Istenben vetett hitének és bizalmának volt köszönhető az életével való megbékélése.

Élete végéig megőrizte szellemi frissességét

Istenben bízva, békecsókban fejezte be földi életét.

Grób Gábor József (1983 – 2025)

Ehrensache (1975)

**Die Fremdsprache lernen ist nützlich,
die Muttersprache lieben ist Pflicht;
halte die andren in Ehren,
vergiss aber die eigene nicht!
Eltern und Großeltern haben auch großen Wert darauf
gelegt, uns zu vermitteln, welche die Prinzipien,
die Tugenden und das Benehmen sind, die einen guten
Schwaben, einen guten Christen und einen guten
Menschen ausmachen.**

Anyai nagyatyja verse összefoglalja Grób Gábor József tagunk hitvallását. 2001. december 20-án, alig 18 évesen lépett be egyesületünkbe. A kezdeti egyesületi aktivitását később életének más eseményei, a politikai szerepvállalása, a családalapítás, majd betegsége a háttérbe szorították, de német származására büszke maradt mindig is. Miután néhány éve óta már ismét élénkebben bekapcsolódott egyesületünk életébe, részt vett találkozóinkon, váratlanul érkezett a hír elhunytáról

1983-ban született Pécsen, gyermek és ifjúkorát a baranyai Vokány községben töltötte. A Leőwey Klára Gimnáziumban érettségizett, majd a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett diplomát német nemzetiségi szakon.

A Kereszténydemokrata Néppártba 2004-ben, húsz éves korában lépett be, majd a párt pécsi szervezetének volt elnöke, két cikluson keresztül Pécs város közgyűlésének képviselője, a párt megyei titkára és az országos elnökség tagja.

Szeretett feleségével, Bayer Edittel Három gyermeket neveltek nagy szeretetben.

Jókedélyű, életvidám, közvetlen, közösségi ember volt, akit rengetegen szerettek – tiszteltek, és aki mindenkivel megtalálta a hangot.

Mindezekon felül, és mindezeket messze meghaladóan úgy is emlékezünk rá, mint egy valódi hívő testvérünkre, aki a legnehezebb helyzetekben, a legnagyobb szenvedés idején és a legmélyebb sötétségben is felfelé tekintett. Aki a legreménytelenebb időkben sem hagyta el Istent, és aki végül maga is megpihenhetett mennyei Atyánknál.

- *Felhasznált források: a KDNP nekrológja, valamint a Sonntagsblatt, 2023. április 11-er online bejegyzése: mein (ungarn-)deutschum (37) - Sonntagsblatt.hu*

Három temetés

**balról jobbra:
Grób Gábor, Kommer Mária néni, Ziegler Ági**

Herczeg László tagunk – Mezőberény díszpolgára lett!

Herczeg László régi és közszeretnek örvendő, kiváló tagunk 2025. augusztus 20-án „Mezőberény Város Díszpolgára” kitüntető címet vehetett át.

A hivatalos beszámolóból idézünk¹:

„A Békéscsabán született, de gyermekkorától Mezőberényhez kötődő családfakutató és helytörténeti kutató egész életét a múlt értékeinek megőrzésére és a közösség szolgálatára szentelte. Elhivatott munkája révén közel harmincezer nevet tartalmazó adatbázist hozott létre, fényképeken és hangfelvételeken rögzítve az ősök történeteit, családi hagyományokat. Fáradhatatlan tevékenységével hidat épít múlt és jelen, nemzedékek és családok között, hozzájárulva ahhoz, hogy a mezőberényi német közösség öröksége ma is élő valóság maradjon. Kutatásai kiterjedtek temetők sírjainak feltérképezésére, anyakönyvek, összeírások, régi szerződések feldolgozására, valamint a település történetéhez szorosan kapcsolódó migrációs útvonalak vizsgálatára. Munkáját pontosság, alaposág és a közösség iránti mély elkötelezettség jellemzi. Herczeg László Lukács példája megerősít abban, hogy a csendes, kitartó munka maradandó értéket teremt, amely

városunk jó hírnevét országosan is öregbíti.

A testület döntése értelmében Mezőberényhez való kötődése, országosan is elismert családkutatói tevékenysége, a mezőberényi német hagyományok eredményes ápolása, mindezekben keresztül Mezőberény jó hírvének öregbítése miatt kapta meg Herczeg László Lukács erkölcsi elismerésként „Mezőberény Város Díszpolgára” kitüntető címet. A családkutatás nemcsak személyes érdeklődés, hanem közösségi értékmentés is. Munkájának köszönhetően számos mezőberényi család nyert betekintést saját múltjába. Kutatásai fáradhatatlan dokumentálásával és az adatgyűjtéssel hozzájárult ahhoz, hogy a mezőberényi múlt ne merüljön feledésbe, hanem élő örökséggé váljon a jelen és a jövő nemzedékei számára. A gyűjteményében megközelítően 3000 fénykép, és tucatnyi hangfelvétel szerepel. Az általa létrehozott adatbázis eddig 29.700 nevet tartalmaz. Herczeg László Lukács segítséget nyújtott a 2023-ban a 300. évforduló alkalmából németek lakta települések felkeresésében, a betelepedési útvonalak tisztázásában is.

Herczeg László Lukács arról szólt, bőripari munkája mellett szabadidejében ismerkedett meg a családkutatással. Munkáját a Hoffmannokkal kezdet, ugyanis ebbe a családba született, ezután következett a többi evangélikus, majd a más vallású mezőberényi família. Kutatási területét fokozatosan terjesztette ki a környező településekre. Két éve az újratelepülési ünnepségen kiállításon mutatta be 166 német család útját a Német-római Birodalomból Mezőberénybe. A tárlat nagy látogatottságnak örvendett.”

**SZÍVBŐL GRATULÁLUNK LACINAK E
MAGAS ELISMERÉSHEZ,
JÓ EGÉSZSÉGET, SOK BOLDOGSÁGOT
KÍVÁNUNK NEKI!**

¹ Forrás, egyben a fényképé is: Mezőberény Város Önkormányzata Facebook oldala. Bejegyzés: 2025. aug. 20.

Tagsági hírek / Mitgliedschaftsnachrichten

Új tagjaink / Neue Mitglieder

266	Hornyákné Váradi Mária	hornyaknemari56@gmail.com
267	Olesiák Fédra	ofedra@hotmail.com
268	Blahovits Gyula	blahovitsgy@gmail.com
269	Göndöcs, Wolfgang	wolfgang@goendoecs.de
270	Fischer Márk István	mattcutter24@gmail.com
271	Buza Kristóf	kristofbh123@gmail.com

Elhunyt tagjaink / Verstorbene Mitglieder

034	Grob Gábor József	42 éves / J. alt
106	Ziegler Ágota, titkár	72 éves / J. alt
142	Koller Henrikné Taller Mária	95 éves / J. alt

REQUIEM AETERNAM DONA EIS, DOMINE, ET LUX PERPETUA LUCEAT
EIS. REQUIEScant IN PACE. AMEN.

Kilépett tagunk / Ausgetretenes Mitglied

245 Szíjjártó Katalin Evelin

10 éve tagjaink / Mitglieder seit 10 Jahren

175	Müller János
176	Szurcsik József
177	Szeitz Ferenc
178	Perluszné Villányi Julianna Ágnes

Wir gratulieren ihnen und Danke für ihre Treue!

Képek az AKuFF 2024. évi eddigi találkozóiról / Bilder von den bisherigen AKuFF-Treffen im Jahr 2025

Ceglédbercel, 2025. május 30. / Berzel, 30. Mai 2025

Fent: a résztvevők; alatta középen: vendéglátóink: Török József polgármester és Szeidl Veronika a német önkorm. elnöke
balra és jobbra Farkas Szabolcs és Scheffer Krisztina helyi tagjaink előadása

a Ceglédberceli Német Nemzetiségi Ifjúsági Egyesület táncosainak fellépése

balról jobbra: német nemzetiségi tájház, a temető régi német sírjai, a Nepomuki Szent János plébániatemplom
fotó: Pencz

